

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

ที่อยู่ 361 ถนนนันทบุรี ตำบลท่าทราย

อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

หมายเลขโทรศัพท์ 0 - 2528 - 4800 - 49

www.nacc.go.th

คู่มือแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม
สำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ
และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

คู่มือแนวทางการกำหนดมาตรการ ควบคุมภายในที่เหมาะสม

สำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ
และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

สารจากประธานกรรมการ ป.ป.ช.

ในยุคที่การค้าการลงทุนขยายตัวอย่างไร้พรมแดน การแข่งขันทางธุรกิจที่เข้มข้นทำให้นานาชาติต่างให้ความสำคัญกับการต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้การค้าการลงทุนทั้งในประเทศและระหว่างประเทศเป็นไปอย่างโปร่งใสและเท่าเทียม โดยมาตรการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้และได้รับการยอมรับว่าเป็นมาตรการต่อต้านสินบนที่มีประสิทธิภาพก็คือการกำกับดูแลภาคเอกชนที่อาจมีโอกาเป็นผู้ให้สินบน ด้วยการส่งเสริมให้นิติบุคคลมีมาตรการควบคุมดูแลการจัดการภายในองค์กรของตนเองเพื่อป้องกันมิให้มีการให้สินบนเพื่อประโยชน์ในการทำธุรกิจนั่นเอง คณะกรรมการ ป.ป.ช. เล็งเห็นถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าว และพร้อมขับเคลื่อนกฎหมายและมาตรการต่างๆ ให้เห็นผลเป็นรูปธรรม และหากภาคเอกชนซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศมีธรรมาภิบาลที่ดีและประกอบธุรกิจอย่างโปร่งใส ย่อมช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่ดีสำหรับการค้าการลงทุนของประเทศ และทำให้เศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างยั่งยืน

คู่มือแนวทางการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศฉบับนี้เป็นหนึ่งในความมุ่งมั่นตั้งใจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการขับเคลื่อนการต่อต้านการให้สินบน โดยเป็นเครื่องมือใหม่ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิติบุคคลมีแนวทางที่ชัดเจนในการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนของตนเองให้เหมาะสมตามมาตรฐานสากล ซึ่งนอกจากจะสอดคล้องกับกฎหมายแล้ว เหนือสิ่งอื่นใดคือมาตรการนั้นจะส่งผลดีต่อการดำเนินธุรกิจของนิติบุคคลเอง

การที่จะทำให้ประเทศไทยใสสะอาดปราศจากสินบนนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน คณะกรรมการ ป.ป.ช. หวังว่าคู่มือเล่มนี้จะเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความตื่นตัวและสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดในวงกว้าง และหวังว่าทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาคธุรกิจเอกชน จะให้การตอบรับที่ดีและร่วมมือกันเพื่อให้ปัญหาการให้สินบนลดน้อยลงและหมดสิ้นไปจากประเทศไทยในที่สุด ดังวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่ว่า “ประเทศไทยใสสะอาด ไทยทั้งชาติต้านทุจริต” (Zero Tolerance & Clean Thailand)

พลตำรวจเอก

(วัชรพล ประสารราชกิจ)

ประธานกรรมการ ป.ป.ช.

21 สิงหาคม 2560

สารบัญ

สารจากประธานกรรมการ ป.ป.ช.	1
บทนำ	4
บทบัญญัติ มาตรา 123/5	7
สาระสำคัญและข้อสังเกต	8
ส่วนที่ 1 ทำความเข้าใจความผิดฐานให้สินบน และความรับผิดของนิติบุคคล	11
มาตรา 123/5 วรรคแรก	12
มาตรา 123/5 วรรคสอง	14
ตัวอย่างการวินิจฉัยความรับผิด	16
ส่วนที่ 2 หลักการพื้นฐานในการกำหนดมาตรการ ควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับนิติบุคคล ในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 123/5	19
หลักการที่ 1 การป้องกันการให้สินบนต้องเป็นนโยบายสำคัญ จากระดับบริหารสูงสุด	21
หลักการที่ 2 นิติบุคคลต้องมีการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบน เจ้าหน้าที่ของรัฐ	25
หลักการที่ 3 มาตรการเกี่ยวกับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน ต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน	31

หลักการที่ 4	นิติบุคคลต้องนำมาตรการป้องกันการให้สินบน ไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล	39
หลักการที่ 5	นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี	45
หลักการที่ 6	นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคล ที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการให้สินบน	49
หลักการที่ 7	นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุนให้มีการรายงาน การกระทำความผิดหรือกรณีมีเหตุน่าสงสัย	53
หลักการที่ 8	นิติบุคคลต้องทบทวนตรวจสอบและประเมินผล มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ	57
ตัวอย่างการปรับใช้มาตรการฯ		60

บทนำ

การให้สินบนเป็นปัญหาเรื้อรังที่เกิดขึ้นในทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งการติดต่อสื่อสารและการค้าการลงทุนที่ไร้พรมแดนในปัจจุบันทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงปัญหาภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงการให้สินบนเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อการแข่งขันทางการค้า ตลอดจนความเสื่อมถอยของสภาพสังคมและเศรษฐกิจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยประเทศไทยก็นับเป็นประเทศหนึ่งที่มีปัญหาดังกล่าวมายาวนาน โดยเฉพาะในบริบทของการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่มักมีผลประโยชน์มหาศาล แต่ที่ผ่านมา กฎหมายของไทยมีบทบัญญัติเอาผิดเพียงแค่การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐไทย ไม่รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเอาผิดกับนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนดังกล่าว ทั้งๆ ที่นิติบุคคลนั่นเองเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการให้สินบน

“

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน
ยิ่งขึ้น สำนักงาน ป.ป.ช. จึงได้
จัดทำคู่มือเล่มนี้เพื่อเป็นแนวทาง
ให้กับนิติบุคคลในการกำหนด
มาตรการป้องกันการให้สินบน
อย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้อง
กับกฎหมายของ ป.ป.ช.
และมาตรฐานสากล

”

ด้วยความตระหนักถึงปัญหาข้างต้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558) จึงได้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 123/5 เพื่อกำหนดความรับผิดสำหรับบุคคลที่ให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งกำหนดความรับผิดเฉพาะสำหรับนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนดังกล่าว โดยกฎหมายใหม่ได้มีการกำหนดโทษปรับที่มีมูลค่าสูง เพื่อให้รัฐได้รับการเยียวยาความเสียหาย เพื่อเอาประโยชน์ที่นิติบุคคลได้ไปโดยมิควรได้คืน และเพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำความผิด ทั้งนี้ การกำหนดฐานความผิดดังกล่าวได้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลซึ่งมีบัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (United Nations Convention against Corruption: UNCAC)

และอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศในการทำธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ค.ศ. 1997 (OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions)

อย่างไรก็ดี มาตรา 123/5 ไม่ได้กำหนดให้นิติบุคคลต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลได้ให้สินบนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยหากนิติบุคคลนั้นมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการให้สินบน นิติบุคคลนั้นก็จะไม่มีผิดตามมาตรานี้

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น สำนักงาน ป.ป.ช. จึงจัดทำคู่มือเล่มนี้เพื่อเป็นแนวทางให้กับนิติบุคคลในการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนอย่างเหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายของ ป.ป.ช. และมาตรฐานสากล โดยได้มีการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีทั้งจากของไทยและจากของต่างประเทศ เช่น คู่มือของ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Transparency International (TI) และ ISO 37001

โดยเนื้อหาของคู่มือจะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

- ◆ ส่วนที่ 1: การอธิบายกฎหมาย มาตรา 123/5 และตัวอย่างกรณีศึกษา
- ◆ ส่วนที่ 2: มาตรการในการป้องกันการให้สินบนที่นิติบุคคลควรนำไปปฏิบัติและตัวอย่างการปรับใช้มาตรการฯ

สำหรับส่วนแรกนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจในสาระสำคัญของมาตรา 123/5 และส่วนที่สองมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางให้กับนิติบุคคลในการกำหนดมาตรการของตนเพื่อป้องกันการให้สินบน โดยหลักการทั้ง 8 ประการที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนดล้วนเป็นแนวปฏิบัติตามมาตรฐานสากลซึ่งครอบคลุมมิติต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับนิติบุคคลในการมีและบังคับใช้มาตรการในการป้องกันการให้สินบน โดยจะเป็นหลักการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับนิติบุคคลทุกประเภทและทุกขนาดตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ในการพิจารณาว่านิติบุคคลมีมาตรการที่เพียงพอหรือเหมาะสมหรือไม่นั้น ไม่อาจมีคำตอบที่ตายตัว หากแต่ขึ้นอยู่กับสภาพของนิติบุคคลนั้น เช่น ลักษณะการประกอบธุรกิจและความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น นอกจากนี้ แม้ว่านิติบุคคลจะมีมาตรการป้องกันการให้สินบนที่สอดคล้องกับหลักการของ ป.ป.ช. ก็ตาม ก็ไม่ได้เป็นเครื่องรับรองว่านิติบุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบหากมีการให้สินบนเกิดขึ้น เนื่องจากในการพิจารณาความรับผิดชอบนั้น จำเป็นต้องอาศัยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานประกอบอื่นๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์กันต่อไปในชั้นศาล อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติตามแนวทางของสำนักงาน ป.ป.ช. จะเป็น

ประโยชน์สำหรับนิติบุคคลในการมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนที่ใช้ได้จริงและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล อันจะส่งผลดีต่อการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนของนิติบุคคลนั่นเอง

นอกจากนี้ สำนักงาน ป.ป.ช. ยังมีการตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาสำหรับนิติบุคคลเพื่อป้องกันการให้สินบน (Anti-Bribery Advisory Service: ABAS) ภายใต้สำนักการต่างประเทศ เพื่อให้ข้อมูลและคำปรึกษาเชิงวิชาการเกี่ยวกับมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีของสากลเรื่องมาตรการของนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

สำนักงาน ป.ป.ช. คาดหวังว่าคู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านไม่ว่าจะเป็น นิติบุคคลไทยหรือนิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในไทยซึ่งอาจจะเป็นนิติบุคคลขนาดใหญ่หรือนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) หน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ที่สนใจ โดยนอกจากความเอาใจจริงเอาใจของหน่วยงานภาครัฐในการจัดการกับฝั่งเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เรียกรับสินบนแล้ว สำนักงาน ป.ป.ช. เชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการต่อต้านการให้สินบน ซึ่งหากทุกฝ่ายทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ ย่อมจะทำให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลง เกิดความโปร่งใสและความเสมอภาคในการแข่งขันทางธุรกิจ อันจะส่งผลต่อความเจริญอย่างยั่งยืนของสภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมต่อไป

**พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542
(แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558)**

มาตรา 123/5

ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลใดและกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรา นี้ และต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลตามวรรคสอง ให้หมายความถึง ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคลนั้น ไม่ว่าจะมีส่วนงานหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม

สาระสำคัญ

- ♦ มาตรา 123/5 เป็นเรื่องความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ และเป็นเรื่องความรับผิดชอบของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนดังกล่าว
- ♦ ทั้ง “บุคคลธรรมดา” และ “นิติบุคคล” สามารถมีความผิดทางอาญาได้ภายใต้มาตรานี้
- ♦ นิติบุคคลอาจต้องรับผิดชอบในกรณีที่บุคลากรภายในของนิติบุคคลเองหรือบุคคลภายนอกผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจของตนไปให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น
- ♦ นิติบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบหากมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมในการป้องกันการให้สินบน
- ♦ การกำหนดมาตรการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ลักษณะการประกอบธุรกิจความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการบังคับใช้ได้จริง ฯลฯ จึงต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไป
- ♦ โทษ สำหรับ “ผู้ให้สินบน” ได้แก่ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และโทษสำหรับ “นิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน” ได้แก่ โทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

ข้อสังเกต

- ◆ คู่มือเล่มนี้เป็นเพียงแนวทางให้นิติบุคคลนำไปกำหนดมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ อย่างไรก็ตาม แม้นิติบุคคลจะมีมาตรการสอดคล้องกับหลักการของคู่มือฉบับนี้แล้ว ก็ไม่ได้เป็นเครื่องรับรองว่านิติบุคคลนั้นจะไม่ต้องรับผิดหากมีการให้สินบนเกิดขึ้น เนื่องจากนิติบุคคลยังต้องนำมาตรการไปปรับใช้อย่างจริงจังให้เหมาะสมกับสภาพธุรกิจและความเสี่ยงของนิติบุคคล เพื่อให้มาตรการนั้นเป็นมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมอย่างแท้จริง
- ◆ แนวทางตามคู่มือเล่มนี้สามารถนำไปปรับใช้ได้กับนิติบุคคลทุกประเภทและทุกขนาดตามความเหมาะสมของนิติบุคคลนั้น
- ◆ คู่มือฉบับแรกนี้ได้วางหลักการพื้นฐานในการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นให้กับนิติบุคคล และอาจมีการปรับปรุงเป็นระยะตามสถานการณ์และความเหมาะสม หากมีข้อผิดพลาดประการใดทางคณะผู้จัดทำต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้

กรณีพบเบาะแสการกระทำความผิด ท่านสามารถแจ้งได้ที่

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

ที่อยู่ 361 ถนนนนทบุรี ตำบลท่าทราย
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

หมายเลขโทรศัพท์ 0 - 2528 - 4800 - 49

สายด่วน 1205

ยื่นเรื่องร้องเรียนออนไลน์ www.nacc.go.th

รายละเอียดเพิ่มเติม: ศูนย์ให้คำปรึกษาสำหรับนิติบุคคลเพื่อป้องกันการให้สินบน
สำนักการต่างประเทศ
(Anti - Bribery Advisory Service: ABAS)
www.nacc.go.th/abas

“ การกำหนดมาตรการอย่างไร
จึงจะเหมาะสมขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย
เช่น ลักษณะการประกอบธุรกิจ
ความเสี่ยงในการให้สินบน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ
รวมถึงการบังคับใช้ได้จริง ฯลฯ ”

ส่วนที่ 1

“ทำความเข้าใจความผิด
ฐานให้สินบนและความรับผิด
ของนิติบุคคล”

มาตรา 123/5 วรรคแรก

(ความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ
และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ)

มาตรา 123/5 วรรคแรก “ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ข้อสังเกต มาตรา 123/5 วรรคแรก เทียบเคียงได้กับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 144 (ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน)

1. เป็นกรณีเอาผิดกับผู้ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้
2. “สินบน” กล่าวคือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ในที่นี้
 - ▶ ทรัพย์สิน หมายถึง ทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ เช่น เงิน บ้าน รถ
 - ▶ ประโยชน์อื่นใด เช่น การสร้างบ้านหรือตกแต่งบ้านโดยไม่คิดราคาหรือคิดราคาต่ำ ผิดปกติ การให้อยู่บ้านเช่าฟรี การปลดหนี้ให้ การพาไปท่องเที่ยว
3. มีเจตนาที่จะให้ และรู้ว่าผู้ที่ดินจะให้สินบนนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ
4. เป็นการให้สินบนแก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

▶ **“เจ้าหน้าที่ของรัฐ”** หมายความว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นซึ่งมิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และให้หมายความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ ลูกจ้างของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ และบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐ

▶ **“เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ”** หมายความว่า ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งด้านนิติบัญญัติ บริหาร ปกครอง หรือตุลาการ ของรัฐต่างประเทศ และบุคคลใด ๆ ซึ่งปฏิบัติงานเกี่ยวกับหน้าที่ราชการให้แก่รัฐต่างประเทศ รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่สำหรับหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงาน

รัฐวิสาหกิจ ไม่ว่าโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง มีตำแหน่งประจำหรือชั่วคราว และได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทนอื่นหรือไม่ก็ตาม

▶ **“เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ”** หมายความว่า ผู้ปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากองค์การระหว่างประเทศให้ปฏิบัติงานในนามขององค์การระหว่างประเทศนั้น

5. วัตถุประสงค์ในการให้สินบน (มูลเหตุจูงใจ) ได้แก่ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

6. การให้ที่จะเป็นความผิดตามมาตรา

▶ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้รับสินบนจะต้อง “มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำที่ต้องการจูงใจนั้น” เช่น ผู้จัดการบริษัทก่อสร้าง มอบเงินให้นายกเทศมนตรีเทศบาลเมือง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาอนุญาตให้ทำการก่อสร้างอาคารในเขตเทศบาล เพื่อจูงใจให้นายกเทศมนตรีอนุมัติให้ปลูกสร้างอาคารได้โดยเร็ว ทั้งนี้ที่หลักฐานการขออนุญาตก่อสร้างไม่ครบถ้วนพอที่จะอนุญาตได้ อันเป็นการมิชอบด้วยหน้าที่

▶ การให้สินบนจะต้องเป็นการให้เพื่อจูงใจให้กระทำการ “อันมิชอบด้วยหน้าที่” เช่น ให้เงินตำรวจเพื่อไม่ให้จับกุมผู้กระทำความผิด¹

▶ การให้สินบนผ่านตัวกลาง เช่น คู่สมรสทั้งที่จดทะเบียนสมรสและไม่จดทะเบียนสมรส ญาติ หรือเพื่อนของเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ หรือนิติบุคคลที่จ้างเพื่อเป็นที่ปรึกษาทางธุรกิจ โดยมีเจตนาเพื่อมอบให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ ก็เป็นความผิดตามมาตรา นี้ แม้ว่าผู้ให้จะไม่ได้ให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐฯ โดยตรงก็ตาม

7. โทษตามวรรคนี้ ได้แก่ โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

วัตถุประสงค์ในการให้สินบน
ได้แก่ “เพื่อจูงใจ
ให้กระทำการ ไม่กระทำการ
หรือประวิงการกระทำ
อันมิชอบด้วยหน้าที่”

¹ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (แก้ไขเพิ่มเติม), น. 132

มาตรา 123/5 วรรคสอง

(ความรับผิดของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ)

มาตรา 123/5 วรรคสอง “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลและกระทำให้ประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรา นี้ และต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลตามวรรคสองให้หมายความถึงลูกจ้างตัวแทนบริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล ไม่ว่าจะมิอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม”

สาระสำคัญ

1. บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดความรับผิดของนิติบุคคลในกรณีที่ผู้กระทำความผิดในการให้สินบนเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลและกระทำให้ประโยชน์ของนิติบุคคลนั้น โดยหากนิติบุคคลดังกล่าวไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น นิติบุคคลนั้นมีความผิดด้วย

2. บทบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิติบุคคลสอดส่องการทำงานของลูกจ้าง ตัวแทน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลไม่ให้เกิดการกระทำความผิด เนื่องจากสภาพโครงสร้างของนิติบุคคลในองค์กรทางธุรกิจในปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น หากลูกจ้างหรือตัวแทนหรือเจ้าหน้าที่ในทุกระดับของนิติบุคคล (โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล) กระทำความผิดโดยการให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ หรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล นิติบุคคลต้องรับผิดทางอาญาด้วยหากไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดนั้น

3. องค์ประกอบความผิด

(1) ผู้ให้สินบนเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล โดยมาตรา 123/5 วรรคสามได้ให้นิยามไว้ว่า หมายความว่า ลูกจ้าง ตัวแทน บริษัทในเครือ หรือบุคคลใดซึ่งกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล ไม่ว่าจะมิอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม เช่น พนักงานขับรถซึ่งเป็นลูกจ้างของนิติบุคคลไปให้สินบนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศเพื่อให้นิติบุคคลได้รับ

ประโยชน์ในเรื่องของการรับสัมปทาน แม้พนักงานขับรถจะไม่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องการทำสัญญาหรือธุรกิจของนิติบุคคลก็ตาม แต่ก็ได้ให้สินบนเพื่อประโยชน์แก่นิติบุคคล นิติบุคคลก็ย่อมต้องรับผิดชอบด้วย จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องมีความหมายกว้างกว่าผู้ที่มีอำนาจกระทำแทนบริษัท และไม่ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีอำนาจหน้าที่ในการนั้นหรือไม่ก็ตาม หรือกรณีที่เป็นส่วนของบริษัทในเครือให้สินบนเพื่อประโยชน์แก่บริษัทแม่ บริษัทแม่ก็ย่อมมีความรับผิดชอบด้วย

(2) ผู้ให้สินบนจะต้องกระทำไปเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของตนเอง

(3) นิติบุคคลไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิด โดยหากนิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมแล้วย่อมจะเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ศาลพิจารณาว่าตัวนิติบุคคลไม่มีความรับผิด แม้บุคคลผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันิติบุคคลจะได้มีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อประโยชน์แก่นิติบุคคลก็ตาม ดังนั้น นิติบุคคลจึงควรวางนโยบายหรือมีการจัดการที่เพียงพอเพื่อป้องกันมิให้เกิดการให้สินบนขึ้น เช่น อาจจะมีการวางมาตรการภายในเป็นรูปแบบของนโยบายหรือระเบียบภายในของนิติบุคคล มีการประกาศเจตนารมณ์ในการต่อต้านการทุจริต ควบคุมความเสี่ยงหรือปัจจัยในการให้สินบน เช่น ไม่มีการให้ของขวัญหรือกระเช้ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐฯ หรือมีระบบการตรวจสอบภายในที่เหมาะสม โดยรายละเอียดแนวทางในการกำหนดมาตรการจะอยู่ในส่วนที่สองของคู่มือเล่มนี้

4. โทษ

มาตรา 123/5 วรรคสอง ได้กำหนดโทษสำหรับนิติบุคคลซึ่งมิได้กำหนดค่าปรับตายตัว โดยมีระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าแต่ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหรือประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้แทนตามกฎหมายของนิติบุคคล เช่น กรรมการผู้จัดการ ผู้มีอำนาจในการจัดการ ต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคลด้วยหรือไม่?

มาตรา 123/5 ไม่ได้บัญญัติให้บุคคลดังกล่าวต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคลด้วย ทุกกรณี ดังนั้น การวินิจฉัยความผิดจึงต้องพิจารณาเป็นกรณีไป โดยหากบุคคลดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการให้สินบน บุคคลนั้นย่อมมีความผิดตาม มาตรา 123/5 วรรคหนึ่ง เช่น กรรมการผู้จัดการของบริษัทลงชื่ออนุมัติให้พนักงานจ่ายเงินเลี้ยงรับรองเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีเจตนาเพื่อให้เจ้าหน้าที่กระทำการโดยมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัท กรรมการผู้จัดการย่อมมีความผิดด้วย แต่หากกรรมการผู้จัดการมิได้รับรู้หรือเกี่ยวข้องกับการอนุมัติดังกล่าว แต่พนักงานได้จ่ายเงินในการรับรองเจ้าหน้าที่ไปโดยพลการเพื่อให้บริษัทได้รับประโยชน์ ดังนี้ กรรมการผู้จัดการย่อมไม่ต้องรับผิด

ตัวอย่าง

การวินิจฉัยความรับผิดตามมาตรา 123/5

ตัวอย่างที่ 1

นิติบุคคลเป็นผู้ให้สินบน (โดยผู้แทนตามกฎหมายเป็นผู้ให้หรือมีส่วนรู้เห็น)

คณะกรรมการของบริษัทไทยแห่งหนึ่งได้มีมติเห็นชอบให้บริษัทจ่ายสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทยเพื่อให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ในการออกใบอนุญาตให้แก่บริษัท ซึ่งไม่มีคุณสมบัติครบถ้วนที่จะได้รับใบอนุญาตดังกล่าว ดังนั้นกรรมการบริษัทย่อมมีความผิดตามมาตรา 123/5 วรรคแรก ส่วนบริษัทมีความผิดตามมาตรา 123/5 วรรคสอง

ตัวอย่างที่ 2

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล เช่น พนักงาน เป็นผู้ให้สินบน โดยนิติบุคคลไม่มีมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันการให้สินบน

นาย ก. เป็นพนักงานของบริษัทต่างชาติที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย นาย ก. ได้ให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทยเพื่อให้เจ้าหน้าที่กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ในการอนุมัติจัดจ้างบริษัทมาทำโครงการของหน่วยงานรัฐ ดังนี้ นาย ก. ย่อมมีความผิดตามมาตรา 123/5 วรรคแรก ส่วนบริษัทอาจมีความผิดตามมาตรา 123/5 วรรคสอง หากบริษัทไม่มีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการให้สินบน เช่น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการต่อต้านการให้สินบน รวมทั้งไม่มีการตรวจสอบดูแลการดำเนินการของพนักงานที่ไปติดต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ส่วนผู้แทนตามกฎหมายของบริษัทนั้น หากมีส่วนในการสั่งการหรือรู้เห็นกับการให้สินบนดังกล่าวย่อมมีความผิดด้วยตามมาตรา 123/5 วรรคแรก

ตัวอย่างที่ 3

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคล เช่น พนักงาน เป็นผู้ให้สินบน โดยนิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมในการป้องกันการให้สินบน

นาย ค. เป็นพนักงานขายของบริษัทแห่งหนึ่งที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย นาย ค. ต้องการเพิ่มยอดขายของตน จึงได้ให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศไทย เพื่อให้เจ้าหน้าที่กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ในการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัท ส่วนบริษัทนั้น มีมาตรการในการป้องกันการให้สินบนที่ชัดเจนและเหมาะสม เช่น มีนโยบายชัดเจนว่าพนักงานต้องไม่ให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีการตรวจสอบบัญชีอย่างละเอียด ดังนั้น นาย ค. ย่อมมีความผิดตามมาตรา 123/5 วรรคแรก ส่วนบริษัทไม่มีความผิดตามมาตรา นี้

ส่วนผู้แทนตามกฎหมายของบริษัทนั้น หากไม่มีส่วนในการสั่งการหรือรู้เห็นกับการให้สินบนดังกล่าว ย่อมไม่มีความผิดตามมาตรา นี้

“ การปฏิบัติตามแนวทาง
ของสำนักงาน ป.ป.ช.
จะเป็นประโยชน์สำหรับนิติบุคคล
ในการมีมาตรการควบคุมภายในฯ
ที่ใช้ได้จริงและสอดคล้องกับ
มาตรฐานสากล อันจะส่งผลดี
ต่อการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ”

ส่วนที่ 2

“หลักการพื้นฐานในการกำหนด
มาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม
สำหรับนิติบุคคลในการป้องกัน
การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และ
เจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ”

หลักการพื้นฐาน 8 ประการ ในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม สำหรับนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศ

1. การป้องกันการให้สินบนต้องเป็นนโยบายสำคัญจากระดับบริหารสูงสุด
2. นิติบุคคลต้องมีการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. มาตรการเกี่ยวกับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน
4. นิติบุคคลต้องนำมาตรการป้องกันการให้สินบนไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล
5. นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี
6. นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการให้สินบน
7. นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุนให้มีการรายงานการกระทำ ความผิดหรือกรณีมีเหตุน่าสงสัย
8. นิติบุคคลต้องตรวจสอบและประเมินผลการใช้มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ

หลักการที่ 1

การป้องกันการให้สินบน
ต้องเป็นนโยบายสำคัญ
จากระดับบริหารสูงสุด

1

“หากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มีเจตนา
ในการต่อต้านการให้สินบน หรือไม่เห็นด้วย
กับการจัดทำมาตรการดังกล่าว นิติบุคคล
ก็ไมอาจจัดทำมาตรการได้อย่างประสบผลสำเร็จ”

“

หากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มีเจตนาจริงจัง
ในการต่อต้านการให้สินบน หรือไม่เห็นด้วยกับการจัดทำมาตรการดังกล่าว
นิติบุคคลก็ไม่อาจจัดทำมาตรการได้อย่างประสบผลสำเร็จ

”

ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคล (ในคู่มือเล่มนี้ ให้ความหมายรวมถึง คณะกรรมการบริษัท ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (CEO) เจ้าของกิจการ หรือกลุ่มบุคคล/ บุคคลที่เทียบเท่า) เป็นผู้มีความสำคัญในการริเริ่มและสนับสนุนให้นิติบุคคลมีมาตรการควบคุม ภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะหากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดไม่มี เจตนาจริงจังในการต่อต้านการให้สินบน หรือไม่เห็นด้วยกับการจัดทำมาตรการดังกล่าว นิติบุคคล ก็ไม่อาจดำเนินการจัดทำมาตรการได้อย่างประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดเป็นผู้ก่อให้เกิดวัฒนธรรมภายในองค์กรในการ ต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือ เรียกว่า “Tone from the Top” กล่าวคือ นโยบาย ของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดจะเป็นแนวทางการดำเนินงานให้กับผู้บริหารระดับรองลงมา จนถึง พนักงานทุกระดับภายในองค์กร

ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลควรแสดงเจตนาที่เข้มแข็ง ชัดเจน และเห็นได้ชัด ในการต่อต้านการให้สินบนผ่านนโยบายและการดำเนินธุรกิจ อีกทั้ง ผู้ที่อยู่ในระดับ บริหารสูงสุดควรเป็นผู้ตัดสินใจหลักในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงในการให้สินบน

แนวปฏิบัติที่ดี

บทบาทของบุคคลที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลในการป้องกันการให้สินบน อาจแบ่งเป็น 2 หน้าที่หลัก ได้แก่

1. การสื่อสารที่แสดงออกถึงเจตนาที่เข้มแข็ง “การไม่ยอมรับอย่างสิ้นเชิง” (Zero tolerance) ต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดควรแสดงออก ถึงการต่อต้านการให้สินบนในทุกรูปแบบ ทุกเวลา โดยตรงหรือโดยอ้อม ตัวอย่างเช่น

- ▶ การกระทำและพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดที่สะท้อนการต่อต้านการให้สินบน
- ▶ การมีถ้อยแถลงหรือแถลงการณ์ที่มีเนื้อหาความบ่งบอกถึงเจตนารมณ์ นโยบายและมาตรการในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่นิติบุคคลนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ
- ▶ การสนับสนุนให้นิติบุคคลมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการให้สินบน

โดยเจตนารมณ์เหล่านี้ควรได้รับการเผยแพร่ไปยังผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลผ่านกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น การจัดอบรมพนักงาน การประชุมผู้ถือหุ้น การประชุมร่วมกับองค์กรอื่น หรือสื่อออนไลน์ เป็นต้น ทั้งนี้ การมีนโยบายและการปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อการป้องกันการให้สินบนอย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนเจตนารมณ์ของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดให้มีความน่าเชื่อถือและเป็นรูปธรรม

2. การมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดในการจัดทำและการปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อการป้องกันการให้สินบน การขับเคลื่อนมาตรการควบคุมภายในจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งกระบวนการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดในการสนับสนุนมาตรการควบคุมภายในเพื่อการป้องกันการให้สินบน อาจทำได้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น

- ▶ การกำหนดนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ แนวปฏิบัติ ข้อกำหนดการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันไม่ให้มีการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกกิจกรรมทางธุรกิจ

► การสร้างความตระหนักรู้แก่พนักงานทุกระดับในนิติบุคคลและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิติบุคคลให้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมขององค์กรในการต่อต้านการให้สินบน ซึ่งบทบาทของผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอาจแตกต่างกันตามขนาดของนิติบุคคล เช่น ในองค์กรขนาดใหญ่ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอาจมีหน้าที่ออกนโยบายเพื่อป้องกันการให้สินบน และสั่งการให้ผู้จัดการหรือหัวหน้าแผนกในลำดับรองลงมาเป็นผู้กำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติตามนโยบายเหล่านั้น ส่วนนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดอาจมีโอกาสดำเนินการกำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อป้องกันการให้สินบนโดยตรง

► การสนับสนุนการดำเนินการที่สำคัญในการกำหนดมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน เช่น การจัดให้มีการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคล การออกคู่มือแนวทางปฏิบัติ (Code of conduct) และการเป็นผู้ตัดสินใจในกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงในการให้สินบน รวมถึงกำหนดให้มีการตรวจสอบการฝ่าฝืนการปฏิบัติตามมาตรการเพื่อป้องกันการให้สินบน เป็นต้น

► การจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอกับการจัดทำมาตรการควบคุมภายใน เพื่อให้การป้องกันการให้สินบนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย การคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อรับผิดชอบในการกำหนดมาตรการ โดยอาจจ้างผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษาในการจัดทำและการปรับใช้มาตรการ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินในการขับเคลื่อนมาตรการดังกล่าวให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

เนื่องจากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจมีความใกล้ชิดกับพนักงานอย่างทั่วถึงมากกว่านิติบุคคลขนาดใหญ่ ดังนั้น ตามหลัก “Tone from the Top” ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดในนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กจึงต้องระมัดระวังการสื่อสาร การตัดสินใจ และการปฏิบัติตน เนื่องจากจะมีอิทธิพลต่อพนักงานในองค์กรหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ง่าย ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดจึงควรแสดงออกถึงเจตนารมณ์อย่างเข้มแข็ง ชัดเจน และเห็นได้ชัดในการต่อต้านการให้สินบน ผ่านการกระทำในรูปแบบต่างๆ เช่น

► การสื่อสารที่ชัดเจนถึงเจตนารมณ์ต่อต้านการให้สินบนกับพนักงาน ตลอดจนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล

► การจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดทำและการปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบน

► การชื่นชมพนักงานที่ปฏิเสธการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน

► การดำเนินการอย่างจริงจังกับผู้ฝ่าฝืนมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล

เป็นต้น

หลักการที่ 2

นิติบุคคลต้องมีการประเมิน
ความเสี่ยงในการให้สินบน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ

2

“นิติบุคคลมีโอกาสดังต่อไปนี้ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับ
เจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างน้อยต่างกัน
ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบน
เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะทำให้นิติบุคคลสามารถจัดทำ
มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน
ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพธุรกิจของตน”

หลักการที่

2

นิติบุคคลต้องมีการประเมินความเสี่ยงในการให้
สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

“ นิติบุคคลมีโอกาสดังต่อไปนี้ที่จะต้องเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมากน้อยต่างกัน
ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
จะทำให้นิติบุคคลสามารถจัดทำมาตรการควบคุมภายใน
เพื่อป้องกันการให้สินบนได้อย่างเหมาะสมกับสภาพธุรกิจของตน ”

เนื่องจากนิติบุคคลมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นขนาด โครงสร้าง ประเภท สถานที่ประกอบธุรกิจ และลักษณะการดำเนินธุรกิจที่มีโอกาสต้องเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำให้มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนไม่สามารถกำหนดให้เป็นแบบใดแบบหนึ่งเพื่อนำไปปรับใช้กับนิติบุคคลทุกประเภทได้อย่างมีประสิทธิภาพ (one-size-fits-all) ดังนั้น การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้นิติบุคคลสามารถออกแบบมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจของตน

ประเภทของความเสี่ยงในการให้สินบนที่นิติบุคคลควรนำมาพิจารณา อาจเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น ลักษณะกิจกรรมทางธุรกิจของนิติบุคคลซึ่งมีโอกาสต้องติดต่อหรือเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมากน้อยต่างกัน รวมทั้งสถานที่ที่นิติบุคคลประกอบธุรกิจ ประเภทและขนาดของโครงการ หรือผู้ร่วมประกอบธุรกิจ เป็นต้น นอกจากนี้ ความเสี่ยงอาจเกิดจากปัจจัยภายใน เช่น การขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคล การขาดการสื่อสารและการอบรมเกี่ยวกับการต่อต้านการให้สินบน หรือนโยบายของบริษัทในการจ่ายค่าตอบแทนพิเศษ (Bonus) เป็นต้น โดยหากนิติบุคคลพิจารณาความเสี่ยงในการให้สินบนครอบคลุมความเสี่ยงทั้งสองประเภทนี้ นิติบุคคลจะสามารถจัดทำมาตรการเชิงป้องกันหรือแก้ไขความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในธุรกิจของตนได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น

ทั้งนี้ เนื่องจากความเสี่ยงในการให้สินบนของนิติบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจากหลายสาเหตุ เช่น ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การขยายกิจการ โครงการที่ได้จัดทำที่เกี่ยวข้องกับรัฐ ฯลฯ นิติบุคคลจึงควรจัดทำ การประเมินความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนามาตรการควบคุมภายในให้สอดคล้องกับความเสี่ยงของการให้สินบนที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง

เมื่อนิติบุคคลต้องการจัดการการประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ วิธีการประเมินความเสี่ยงอาจประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเตรียมแผนงาน ในขั้นแรกของการจัดทำมาตรการการควบคุมภายใน เพื่อป้องกันการให้สินบน ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดควรสนับสนุนให้การประเมินความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำมาตรการดังกล่าว บทบาทในขั้นตอนนี้ยังรวมถึงการจัดสรรทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรบุคคลผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ตลอดจนเป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน

เมื่อได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารแล้ว ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการประเมินความเสี่ยงจึงวางแผนงานและขั้นตอนของการประเมินความเสี่ยงได้ เช่น การกำหนดแหล่งข้อมูล การออกแบบตารางที่ใช้เก็บข้อมูล หรือการกำหนดวิธีการประเมินความเสี่ยงที่อาจอยู่ในรูปแบบความเสี่ยงสูง ความเสี่ยงปานกลาง ความเสี่ยงต่ำ หรือการให้คะแนนเป็นตัวเลข เป็นร้อยละ เป็นต้น

2. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นิติบุคคลสามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินความเสี่ยงได้จากแหล่งต่างๆทั้งจากภายในนิติบุคคลเองหรือแหล่งข้อมูลภายนอก ได้แก่ รายงานจากฝ่ายตรวจสอบภายใน บัญชีค่าใช้จ่ายต่างๆ รายงานการแจ้งเบาะแสภายในองค์กร ตัวอย่างคดีการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งรายงานเกี่ยวกับความเสี่ยงของการให้สินบนเจ้าหน้าที่รัฐของประเทศหรือท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากนี้ อาจมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) การสัมภาษณ์ หรือการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการให้สินบนโดยตรง เป็นต้น

3. การระบุความเสี่ยง ในขั้นตอนนี้นิติบุคคลจะระบุความเสี่ยงการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจเกิดขึ้นกับการดำเนินธุรกิจของนิติบุคคลทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่านิติบุคคลจะมีมาตรการป้องกันหรือแก้ไขความเสี่ยงนั้นอยู่แล้วหรือไม่

ทั้งนี้ เนื่องจากการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจเกิดขึ้นได้จากหลากหลายปัจจัย และมีรูปแบบที่แตกต่างกัน การระบุความเสี่ยงจึงอาจจัดหมวดหมู่โดยระบุทั้งปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยนั้นๆ

- ▶ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง (Risk factor) หมายถึง สถานการณ์ สภาพแวดล้อม ทั้งภายนอกและภายในของนิติบุคคลที่นำไปสู่ความเสี่ยงของการให้สินบน เช่น การเข้าร่วมเสนอราคาในโครงการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การขยายกิจการในพื้นที่ต่างๆ การนำเข้า-ส่งออกสินค้า นโยบายขององค์กรที่กำหนดให้พนักงานต้องทำยอดขายได้ตามเป้าหมาย เป็นต้น

- ▶ ความเสี่ยงของการให้สินบน (Risk) หมายถึง เหตุการณ์หรือการกระทำที่เป็น

ความเสี่ยงในการให้สินบน เช่น การถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกให้จ่ายค่าอำนวยความสะดวก การให้ของขวัญและการรับรอง ตัวแทนของนิติบุคคลอาจให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ได้เป็นคู่สัญญา เป็นต้น

4. การประเมินระดับความเสี่ยง เป็นการประเมินโอกาสที่อาจเกิดการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เป็นความเสี่ยงของการให้สินบน และความร้ายแรงของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการให้สินบนดังกล่าว

- ▶ โอกาสที่อาจเกิดการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เป็นความเสี่ยง การประเมินอาจอาศัยตัวอย่างกรณีที่เคยเกิดขึ้นกับองค์กร จำนวนธุรกรรมที่ต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในแต่ละกิจกรรม จำนวนบุคลากรที่กระทำการให้เกิดความเสี่ยงในการให้สินบน และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตรวจสอบธุรกรรมหรือการดำเนินการนั้นๆ ความซับซ้อนของการดำเนินการ รวมทั้งประเพณีการดำเนินธุรกิจในพื้นที่ที่ประกอบกิจการ เป็นต้น

- ▶ ความร้ายแรงของผลกระทบ ครอบคลุมทั้งผลกระทบทางกฎหมาย การเงิน และชื่อเสียง เช่น มูลค่าโทษปรับจากการทำความผิด โอกาสในการสูญเสียพนักงานและลูกค้า เป็นต้น

เมื่อได้ประเมินข้อมูลทั้งสองประการข้างต้นแล้วจึงนำมาประมวลผลเพื่อวิเคราะห์ว่า ความเสี่ยงของการให้สินบนที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆของนิติบุคคลมากน้อยเพียงใด โดยอาจแบ่งเป็น ความเสี่ยงระดับสูง ความเสี่ยงปานกลาง ความเสี่ยงต่ำ หรือการให้คะแนนเป็นตัวเลข

5. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการควบคุมความเสี่ยงที่มีอยู่ และการประเมิน ความเสี่ยงที่คงเหลือ เมื่อมีการระบุและประเมินความเสี่ยงทั้งหมดที่อาจเกิดขึ้นกับนิติบุคคลแล้ว ในขั้นตอนนี้นิติบุคคลจะพิจารณาถึงมาตรการที่มีอยู่แล้วซึ่งสามารถลดความเสี่ยงในกิจกรรมนั้นๆ มาระบุไว้ในตารางบันทึกข้อมูลเดียวกัน โดยระบุว่ามาตรการที่มีอยู่มีอะไรบ้าง มีประสิทธิภาพมาก ปานกลาง น้อย และนิติบุคคลยังมีความเสี่ยงของการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐในแต่ละกิจกรรม เหลืออยู่มากน้อยเพียงใด เช่น นิติบุคคลมีความเสี่ยงสูงที่พนักงานขายสินค้าจะเลี้ยรับรองเจ้าหน้าที่ ของรัฐโดยมุ่งหวังประโยชน์ทางธุรกิจ แต่นิติบุคคลมีคู่มือแนวทางการปฏิบัติที่ดี มีการอบรมพนักงาน ในเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ มีช่องทางการแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด ซึ่งเป็นมาตรการที่มี ประสิทธิภาพสูง ความเสี่ยงที่เหลือน้อยในการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐจากเหตุการณ์นี้จึงอยู่ใน ระดับต่ำ

6. การนำข้อมูลจากการประเมินความเสี่ยงไปจัดทำมาตรการป้องกันการให้สินบนที่ เหมาะสม และการรายงานผล เมื่อนิติบุคคลทราบความเสี่ยงที่เหลือน้อยแล้ว ควรนำมาพิจารณาว่า ต้องพัฒนามาตรการป้องกันการให้สินบนในเรื่องใดเพิ่มเติมหรือไม่ และควรจะให้มีความสำคัญ ในการพัฒนาเรื่องใดเป็นอันดับก่อน-หลัง

นอกจากนี้ ผลที่ได้จากการประเมินความเสี่ยงควรมีการบันทึกไว้เพื่อประโยชน์ ในการนำไปใช้ ซึ่งนอกจากตารางที่ใช้บันทึกข้อมูลทั้งหมดจากกระบวนการข้างต้นแล้ว อาจจัดทำ สรุปรสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary) เพื่อให้ผู้บริหารได้รับทราบถึงความเสี่ยงขององค์กร เกี่ยวกับการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจและวางนโยบายที่สำคัญของ องค์กรต่อไป

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

สำหรับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) สามารถมีความเสี่ยงในการให้สินบน เช่นเดียวกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ อีกทั้งผลกระทบจากการให้สินบนต่อนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กไม่จำเป็นว่าจะรุนแรงน้อยกว่านิติบุคคลขนาดใหญ่เสมอไป ดังนั้น จึงควรมีการประเมินความเสี่ยงเช่นเดียวกัน เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจของตน อีกทั้งการประเมินความเสี่ยงยังช่วยให้นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดทางทรัพยากรบุคคลและการเงิน สามารถเลือกที่จะให้ความสำคัญในการจัดการกับกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูงที่นำไปสู่การให้สินบน

ทั้งนี้ นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถเลือกใช้วิธีการประเมินความเสี่ยงรวมถึงเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงที่เพียงพอและเหมาะสมกับขนาดของกิจการและทรัพยากรที่ตนมีอยู่อย่างจำกัด เช่น การเลือกใช้เกณฑ์การประเมินในรูปแบบความเสี่ยงระดับสูง ปานกลาง ต่ำ แทนการให้คะแนนเป็นตัวเลข

นอกจากนี้ ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ อาจศึกษาข้อมูลจากสื่อสาธารณะ ตลอดจนขอคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งรับผิดชอบกำกับดูแลนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก อีกทั้ง นิติบุคคลในกลุ่มธุรกิจประเภทเดียวกันหรือประกอบธุรกิจในพื้นที่เดียวกัน อาจรวมตัวเพื่อร่วมปรึกษาแนวทางเกี่ยวกับการจัดการการประเมินความเสี่ยง

ข้อสังเกต: การประเมินความเสี่ยงอาจเป็นหนึ่งในเกณฑ์การพิจารณาที่สำคัญสำหรับผู้บังคับใช้กฎหมายในการวินิจฉัยเมื่อเกิดกรณีการให้สินบนว่านิติบุคคลมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนที่เหมาะสมหรือไม่ เช่น ในกิจกรรมที่นิติบุคคลประเมินแล้วว่ามีความเสี่ยงสูงในการให้สินบน แต่นิติบุคคลมิได้จัดสรรทรัพยากร ความใส่ใจ และจัดทำมาตรการควบคุมภายในที่เข้มงวดเพียงพอกับความเสี่ยง หากเกิดการให้สินบนในกิจกรรมนั้น แม้นิติบุคคลจะอ้างว่าตนมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน แต่มาตรการควบคุมภายในดังกล่าวไม่เหมาะสมกับความเสี่ยงของตน นิติบุคคลก็อาจมีความรับผิดชอบได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การอ้างเพียงแค่ว่าตนมีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนไม่อาจทำให้นิติบุคคลพ้นความรับผิดชอบ แต่สิ่งสำคัญคือ มาตรการดังกล่าวต้องมีความเหมาะสมกับความเสี่ยงในการให้สินบนของแต่ละนิติบุคคลด้วย

หลักการที่ 3

มาตรการเกี่ยวกับกรณี
มีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน
ต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน

3

“คำอำนวยความสะดวก ของขวัญ คำรับรอง
การบริจาค ฯลฯ อาจมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็น
การให้สินบน นิติบุคคลจึงต้องกำหนดรายละเอียด
รวมทั้งขั้นตอนการอนุมัติและตรวจสอบ
เกี่ยวกับกรณีเหล่านี้อย่างชัดเจน”

หลักการที่

3

มาตรการเกี่ยวกับกรณีมีความเสี่ยงสูง
ที่จะเป็นการให้สินบนต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน

“

คำอำนวยความสะดวก ของขวัญ คำรับรอง การบริจาค ฯลฯ

อาจมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน

นิติบุคคลจึงต้องกำหนดรายละเอียด รวมทั้งขั้นตอนการอนุมัติ

และตรวจสอบเกี่ยวกับกรณีเหล่านี้อย่างชัดเจน

”

กรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งนิติบุคคลควรกำหนด มาตรการให้มีรายละเอียดชัดเจน ได้แก่ คำอำนวยความสะดวก ของขวัญ คำรับรอง การบริจาค เพื่อการกุศลและเพื่อพรรคการเมือง เป็นต้น เนื่องจากกรณีเหล่านี้ยากต่อการพิจารณาว่าเป็นเพียง การให้ตามประเพณี วัฒนธรรม และมารยาททางสังคม หรือเป็นสินบน

แนวปฏิบัติที่ดี

เมื่อนิติบุคคลกำหนดมาตรการสำหรับกรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรพิจารณาหลักเกณฑ์ เช่น

- ▶ นิติบุคคลควรศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่าย สำหรับกรณีที่มีความเสี่ยงสูงต่างๆ เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสม กับกฎหมายที่ใช้บังคับกับนิติบุคคลและความเสี่ยงของธุรกิจ เช่น กรณีนิติบุคคลมีบริษัทแม่อยู่ในต่างประเทศ ซึ่งอาจมีการนำมาตรการป้องกันการให้สินบนของบริษัทแม่มาใช้ โดยอาจมี กฎหมาย วัฒนธรรม และมาตรฐานในกรณีค่าใช้จ่ายเหล่านี้แตกต่างจากประเทศไทย เช่น มูลค่า ของของขวัญหรือคำรับรองที่สามารถให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือความชอบด้วยกฎหมายของ คำอำนวยความสะดวก เป็นต้น ในกรณีนี้ นิติบุคคลจำเป็นต้องมีการแก้ไขหรือปรับใช้ให้เหมาะสม การดำเนินธุรกิจของตน

- ▶ นิติบุคคลควรจัดทำมาตรการเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อความชัดเจนเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ดังกล่าว โดยมีรายละเอียด เช่น

- การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเรื่องที่มีความเสี่ยงสูง โดยมีการกำหนดนิยาม รายละเอียด หรือยกตัวอย่างกรณีที่นิติบุคคลอนุมัติให้ใช้จ่ายได้ เช่น นิติบุคคลอาจจำกัดมูลค่าที่ อนุมัติให้ใช้เพื่อการเลี้ยงรับรอง จำนวนครั้ง หรือระบุหลักเกณฑ์พิจารณาความเหมาะสมสำหรับ

คำรับรอง เป็นต้น ตลอดจนเน้นย้ำว่าค่าใช้จ่ายเหล่านี้ต้องไม่ได้เป็นการจ่ายเพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือการตัดสินใจใดๆ เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจของนิติบุคคล

นอกจากนี้ ถ้านิติบุคคลต้องการห้ามไม่ให้มีการใช้ค่าใช้จ่ายเหล่านั้น นิติบุคคลควรระบุเป็นข้อห้ามให้ชัดเจน เช่น นิติบุคคลห้ามพนักงานให้ของขวัญใดๆ หรือเลี้ยงรับรองแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ นิติบุคคลห้ามพนักงานจ่ายค่าอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการบริจาคเพื่อพรรคการเมือง เป็นต้น

> การจัดทำรายละเอียดขั้นตอนการขออนุมัติก่อนดำเนินการมีการอนุมัติการจ่ายเงิน และบันทึกบัญชีสำหรับค่าใช้จ่ายดังกล่าว และมีขั้นตอนการแจ้งเบาะแสต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) กรณีพบการเรียกรับสินบนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นอกจากนี้ นิติบุคคลควรมีขั้นตอนการรายงาน การควบคุมและตรวจสอบเพื่อให้มั่นใจว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปตามนโยบายของนิติบุคคลและไม่ได้เป็นไปเพื่อการให้สินบน เช่น หากพนักงานจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายเหล่านี้ จะต้องรายงานและขออนุมัติจากใคร รายละเอียดที่จะต้องรายงานมีอะไรบ้าง เป็นต้น โดยผู้บริหารของนิติบุคคลควรมีบทบาทในการอนุมัติหรือตรวจสอบการใช้ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ด้วย

▶ นิติบุคคลควรมีการสื่อสารนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการขออนุมัติ ขั้นตอนการรายงาน รวมทั้งวิธีปฏิบัติในการหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเรียกรับสินบน เป็นต้น เพื่อให้บุคลากรภายในองค์กรและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลทั้งหมดได้รับทราบ และนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งต้องเป็นสื่อที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้และเข้าใจได้ง่าย

▶ นิติบุคคลควรมีการบันทึกค่าใช้จ่ายให้ชัดเจนตามความเป็นจริง เพื่อป้องกันการปกปิดการให้สินบน แม้จะจ่ายค่าใช้จ่ายเหล่านั้นไปโดยสุจริตก็ไม่ควรนำมาบันทึกในค่าใช้จ่ายประเภทอื่น เช่น ในการบริจาคควรระบุผู้รับให้ชัดเจน หรือในการบันทึกคำรับรองก็ไม่ควรบันทึกว่าเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการอบรม หรือค่าที่ปรึกษา

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

สำหรับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ก็สามารถปรับใช้แนวปฏิบัติที่ดีข้างต้นได้ โดยผู้บริหารของนิติบุคคลควรกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เพื่อเตรียมการสำหรับพนักงานภายในองค์กรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล หากถูกเรียกรับจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งอาจแลกเปลี่ยนประสบการณ์และหาทางออกร่วมกับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอื่นๆ

กรณีมีความเสี่ยงสูงที่จะเป็นการให้สินบน

ค่าอำนวยความสะดวก (Facilitation Payments)

หลักการสากลได้ให้คำนิยามของ “ค่าอำนวยความสะดวก” ว่าหมายถึง ค่าใช้จ่ายจำนวนเล็กน้อยที่จ่ายแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างไม่เป็นทางการ และเป็นการให้เพียงเพื่อให้มันแน่ใจว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะดำเนินการตามกระบวนการ หรือเป็นการกระตุ้นให้ดำเนินการรวดเร็วขึ้น โดยกระบวนการนั้นไม่ต้องอาศัยดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ และเป็นการกระทำอันชอบด้วยหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น รวมทั้งเป็นสิทธิที่นิติบุคคลพึงจะได้ตามกฎหมายอยู่แล้ว เช่น การขอใบอนุญาต การขอหนังสือรับรอง และการได้รับการบริการสาธารณะ เป็นต้น²

อย่างไรก็ดี ในส่วนของนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย นิติบุคคลไม่ควรจ่ายค่าอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าในกรณีใดๆ และควรมีการสื่อสารที่ชัดเจนถึงข้อห้ามดังกล่าวให้บุคลากรภายในองค์กรและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลรับรู้รับทราบทั่วกัน เพราะการยอมให้บุคลากรของนิติบุคคลจ่ายค่าอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเสี่ยงสูงมากที่จะกลายเป็นการให้สินบน ทั้งนี้ หากนิติบุคคลปฏิเสธการจ่ายค่าอำนวยความสะดวกก็จะช่วยลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจ สนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจเป็นไปอย่างโปร่งใส รวมทั้งเกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่เท่าเทียม

นอกจากนี้ นิติบุคคลต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย หรือนิติบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลต่างประเทศ ควรศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับตนอย่างละเอียด เนื่องจากกรณีค่าอำนวยความสะดวกมีความเห็นที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ที่เห็นได้ชัดคือ กฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นการทุจริตข้ามชาติของสหรัฐอเมริกา หรือ US Foreign Corrupt Practices Act 1977 (FCPA) ที่กำหนด

²International Chamber of Commerce, Rules on Combating Corruption, 2011 และ UNODC, An Anti-Corruption Ethics and Compliance Programme for Business: A Practical Guide, 2013

นิยามและหลักเกณฑ์ของค่าอำนวยความสะดวกไว้โดยเฉพาะ ซึ่งหากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวจะไม่ถือเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย³ ในทางตรงกันข้าม กฎหมายต่อต้านการให้สินบนของสหราชอาณาจักร หรือ UK Bribery Act 2010 เห็นว่าค่าอำนวยความสะดวกเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁴ ตลอดจนมาตรฐานสากลก็พยายามผลักดันให้ค่าอำนวยความสะดวกเป็นค่าใช้จ่ายที่มีชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกัน เนื่องจากเห็นว่าค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ⁵

■ ค่ารับรอง (Hospitality Expenditures) และของขวัญ (Gifts)

ค่ารับรองและของขวัญเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมของนิติบุคคลเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีหรือในบางโอกาสถือเป็นการแสดงออกของมารยาททางสังคม ซึ่งค่ารับรองอาจรวมถึงค่าที่พัก ค่าโดยสารสำหรับการเยี่ยมชมสถานที่ประกอบการ การศึกษาดูงาน หรือค่าอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนของขวัญอาจมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น เงิน สินค้า บริการ บัตรกำนัล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายเหล่านี้อาจถือเป็นสินบนหากเป็นการให้เพื่อจูงใจเจ้าหน้าที่ของรัฐให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ และบ่อยครั้งมักถูกปกปิดในทางบัญชี โดยการบันทึกรายการที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการอบรม ค่าที่ปรึกษา หรือค่าใช้จ่ายเพื่อการส่งเสริมด้านการตลาด เป็นต้น

³ภายใต้กฎหมาย The US Foreign Corrupt Practices Act 1977 (FCPA) ไม่ถือว่าค่าอำนวยความสะดวกเป็นสินบนในกรณีที่เป็นการตอบแทนหน้าที่ประจำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติม The Criminal Division of the US Department of Justice and the Enforcement Division of the US Securities and Exchange Commission, A Resource Guide to the US Foreign Corrupt Practices Act, 2012, หน้า 25)

⁴The UK Bribery Act 2010 Guidance (2011) ย่อหน้าที่ 44 สรุปได้ว่าค่าอำนวยความสะดวกอาจนำไปสู่ความผิดฐานให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐตาม Section 6 และความผิดสำหรับนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องตาม Section 7

⁵OECD, Recommendation on the Council for Further Combating Bribery of foreign Public Officials in International Business Transactions, 200

สำหรับมูลค่าของคำรับรองและของขวัญที่นิติบุคคลสามารถให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น กฎหมายไทยไม่ได้มีการจำกัดมูลค่าอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามในการใช้จ่ายคำรับรองหรือการให้ของขวัญ นิติบุคคลควรพิจารณาปัจจัยที่สำคัญหลายประการ เช่น

- ▶ ไม่มีเจตนาเป็นการใช้จ่ายเพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล

- ▶ มูลค่าหรือราคาควรสะท้อนความสมเหตุสมผลและใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น เช่น หากนิติบุคคลสนับสนุนการศึกษาในงานในต่างประเทศ จะต้องมียัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานอย่างแท้จริง มิใช่เพื่อการท่องเที่ยวหรือเพื่อความบันเทิง ตลอดจนไม่สนับสนุนค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัวของเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

- ▶ ช่วงเวลาหรือความบ่อยครั้งในการให้อาจอสะท้อนเจตนาของการให้สินบน เช่น การเลี้ยงรับรองเจ้าหน้าที่ของรัฐในช่วงที่นิติบุคคลได้ร่วมเข้าแข่งขันประมูลการทำโครงการของรัฐ

- ▶ มีการบันทึกค่าใช้จ่ายตามที่ได้อาศัยจ่ายจริงและควรมีใบเสร็จหรือหลักฐานรับรอง

นอกจากนี้ นิติบุคคลอาจศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามมาตรา 103 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ควบคู่กับประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543 ซึ่งกำหนดมูลค่าของทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นฝ่ายผู้รับสามารถรับได้โดยชอบด้วยกฎหมายตามธรรมจรรยา นั่นคือ การรับตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม หรือมารยาททางสังคม⁶ ซึ่งในที่นี้ นิติบุคคลอาจใช้พิจารณาประกอบการกำหนดแนวทางการจ่ายคำรับรองและการให้ของขวัญแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้

การบริจาคเพื่อการกุศลและการบริจาคเพื่อพรรคการเมือง

การบริจาคเพื่อการกุศลอาจเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของนิติบุคคล แต่ในขณะเดียวกันก็อาจเป็นช่องทางให้เกิดการให้สินบนได้ เช่น การบริจาคในกิจกรรมการกุศลที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้จัดงานโดยมีเจตนาจงใจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเอื้อประโยชน์ในทางมิชอบแก่นิติบุคคลของตน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เช่นเดียวกับกรณีค่าใช้จ่ายที่มีความเสี่ยงสูงอื่นๆ กฎหมายไทยมิได้จำกัดมูลค่าของการบริจาคสำหรับนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ อย่างไรก็ดี นิติบุคคลควรพิจารณามาตรการต่อไปนี้ เช่น

- ▶ เจตนาของนิติบุคคลผู้บริจาคเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะบ่งชี้ว่าการบริจาคเป็นการกระทำเพื่อปกปิดการให้สินบนหรือไม่

- ▶ การตรวจสอบสถานะของผู้รับบริจาค โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้รับบริจาคมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเองโดยตรง หรือเป็นบุคคลใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งตรวจสอบวัตถุประสงค์และการดำเนินการของผู้รับบริจาคที่ควรดำเนินการอย่างโปร่งใส

- ▶ การบันทึกข้อมูลทางบัญชีที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

ส่วนการบริจาคเพื่อสนับสนุนการดำเนินการของพรรคการเมืองอาจเป็นการจงใจผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ ซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามนิยามของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม⁷ ซึ่งแม้ว่ากฎหมายไทยจะไม่ได้ห้ามนิติบุคคลบริจาคเพื่อสนับสนุนพรรคการเมือง แต่นิติบุคคลยังอาจศึกษากฎหมายไทย

⁶ มาตรา 103 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ประกอบประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543 ข้อ 3 ให้นิยาม “การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดตามธรรมจรรยา” หมายความว่า การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากญาติหรือบุคคลที่ให้แก่ในโอกาสต่างๆ โดยปกติตามขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรม หรือให้กันตามมารยาทที่ปฏิบัติกันในสังคม ซึ่งในคู่มือเล่มนี้จะหมายความรวมถึงการรับรองและค่าของขวัญ

ทั้งนี้ ประกาศดังกล่าวมีการกำหนดมูลค่าและขั้นตอนปฏิบัติการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดไว้ในข้อ 5,6,7 กล่าวโดยสรุปคือค่ารับรองและค่าของขวัญที่มีราคาหรือมูลค่าของทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นต้องไม่เกิน 3,000 บาท แต่มีกรณีที่เกินข้อยกเว้นที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีราคาหรือมูลค่ามากกว่า 3,000 บาท ได้แก่ กรณีที่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ได้รับจากต่างประเทศ หรือมีความจำเป็นที่จะต้องรับไว้เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ซึ่งข้อยกเว้นทั้ง 2 กรณีนี้ต้องได้รับการอนุญาตจากผู้บังคับบัญชา

⁷ มาตรา 4 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ที่เกี่ยวข้องที่กำหนดการรับบริจาคของพรรคการเมือง เช่น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 โดยกฎหมายดังกล่าวจำกัดพรรคการเมืองในกรณีรับบริจาคจากนิติบุคคล ทั้งมูลค่าการรับบริจาค รวมทั้งคุณสมบัติของนิติบุคคลที่พรรคการเมืองสามารถรับบริจาคได้⁸

⁸พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 ส่วนที่ 3 การบริจาคแก่พรรคการเมือง

หลักการที่ 4

นิติบุคคลต้องนำมามาตรการป้องกัน
การให้สินบนไปปรับใช้กับ
ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ
กับนิติบุคคล

4

“นอกจากมาตรการป้องกันการให้สินบน
ของนิติบุคคลจะต้องปรับใช้กับบุคคลภายใน
นิติบุคคลเองแล้ว ยังต้องปรับใช้กับบุคคลภายนอก
ผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลด้วย”

หลักการที่

4

นิติบุคคลต้องนำมาตรการป้องกันการใช้สินบน
ไปปรับใช้กับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ
กับนิติบุคคล

“

นอกจากมาตรการป้องกันการใช้สินบนของนิติบุคคล
จะต้องปรับใช้กับบุคลากรภายในนิติบุคคลเองแล้ว
ยังต้องปรับใช้กับบุคคลภายนอก
ผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลด้วย

”

เมื่อเกิดการขยายตัวทางธุรกิจ นิติบุคคลอาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับบุคคลอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งอาจอาศัยบุคคลเหล่านี้ให้กระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล บุคคลเหล่านี้ หมายรวมถึง บริษัทในเครือ กิจกรรมร่วมค้า ตัวแทน ที่ปรึกษา ตัวกลางอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งหากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคลเหล่านี้ให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล นิติบุคคลอาจมีความรับผิดชอบด้วย ดังนั้น นิติบุคคลควรปรับใช้มาตรการป้องกันการใช้สินบนให้ครอบคลุมการดำเนินการของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล แม้ว่าในบางกรณี นิติบุคคลอาจไม่มีอำนาจควบคุมเพียงพอที่จะปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบนของตนเองกับบุคคลเหล่านั้น แต่นิติบุคคลก็ควรพยายามอย่างดีที่สุด (Best efforts) ให้อีกฝ่ายปรับใช้มาตรการที่มีมาตรฐานเทียบเท่ากัน

“ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล” ตามหลักการข้อนี้ มุ่งเน้นไปที่ ผู้ที่ร่วมทำธุรกิจหรือกระทำการเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล หรือบุคคลที่นิติบุคคลมีอำนาจควบคุม โดยนิติบุคคลอาจมีโอกาสดังกล่าวร่วมรับผิดชอบหากบุคคลเหล่านั้นให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ “เพื่อประโยชน์ของนิติบุคคล” ตัวอย่างเช่น หากลูกค้าเพียงนำสินค้าหรือบริการของนิติบุคคลไปเป็นสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเป็นการให้เพื่อประโยชน์ของลูกค้าเอง ไม่ใช่เพื่อนิติบุคคล นิติบุคคลก็จะไม่ต้องร่วมรับผิดชอบ

ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับนิติบุคคล อาจประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1. บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกัน’ หรือบุคคลใดที่นิติบุคคลมีอำนาจควบคุมในลักษณะเดียวกัน

บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเป็น ผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนิติบุคคลซึ่งเป็นบริษัทแม่ ซึ่งในกรณีทั่วไปบริษัทแม่มีอำนาจควบคุมในการดำเนินการ การตัดสินใจ ออกคำสั่ง

อนุมติธุรกรรมต่างๆ ตลอดจนกำหนดผู้บริหารของบริษัทในเครือ หากนิติบุคคลมีอำนาจควบคุม เช่นนี้ ควรพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้ ได้แก่

- ▶ นิติบุคคลซึ่งเป็นบริษัทแม่ควรกำหนดให้บริษัทในเครือปรับใช้มาตรการควบคุมภายใน เพื่อป้องกันการให้สินบนเช่นเดียวกับของตน
- ▶ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินการป้องกันการให้สินบน ซึ่งรวมถึงการจัดสรรทรัพยากรบุคคลและการเงินให้เพียงพอในการจัดทำมาตรการดังกล่าว เช่น จัดให้มีบุคลากรจากบริษัทแม่ให้ความช่วยเหลือในการอบรมแนวปฏิบัติในการป้องกันการให้สินบนและการประเมินผลส่งไปยังบริษัทแม่
- ▶ มีบทบาทในการตรวจสอบทางบัญชีของบุคคลเหล่านี้
- ▶ จัดให้มีช่องทางรายงานการให้สินบนที่เชื่อมต่อไปยังบริษัทแม่ เพื่อเป็นการป้องกันการฉ้อโกงที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้บริหารของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือ ฯลฯ

2. กิจการร่วมค้า (Joint Venture)¹⁰

กิจการร่วมค้าเป็นการร่วมดำเนินธุรกิจของผู้ร่วมกิจการสองฝ่ายขึ้นไป โดยอาจมีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ร่วมกิจการหรือไม่ก็ได้ หากนิติบุคคลต้องการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจการร่วมค้าที่ดำเนินการอยู่แล้วหรือต้องการริเริ่มกิจการดังกล่าว นิติบุคคลควรดำเนินการ ดังต่อไปนี้

⁹มาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร ได้ให้ความหมายของ “บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกัน” ว่า บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลตั้งแต่สองนิติบุคคลขึ้นไปซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนเกินกว่ากึ่งจำนวนผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนในนิติบุคคลหนึ่ง เป็นผู้ถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนเกินกว่ากึ่งจำนวนผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนในอีกนิติบุคคลหนึ่ง
- (2) ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนในนิติบุคคลหนึ่งมีมูลค่าเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนทั้งหมด ถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนในอีกนิติบุคคลหนึ่งมีมูลค่าเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนทั้งหมด
- (3) นิติบุคคลหนึ่งถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนในอีกนิติบุคคลหนึ่งเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนทั้งหมด หรือ
- (4) บุคคลเกินกว่ากึ่งจำนวนกรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งมีอำนาจจัดการในนิติบุคคลหนึ่ง เป็นกรรมการหรือเป็นผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งมีอำนาจจัดการในอีกนิติบุคคลหนึ่ง

¹⁰มาตรา 39 ตามประมวลรัษฎากร ได้ให้ความหมายของ “กิจการร่วมค้า” ว่าเป็นกิจการที่ดำเนินการร่วมกันเป็นทางค้าหรือหากำไรระหว่างบริษัทกับบริษัท บริษัทกับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล กับห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือระหว่างบริษัทและหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลกับบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ที่มีใช้นิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือนิติบุคคลอื่น

- ▶ ตรวจสอบสถานะของผู้ร่วมกิจการ
- ▶ กำหนดในสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้มีการจัดทำมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน ซึ่งหากนิติบุคคลเป็นผู้ลงทุนหลักหรือมีอำนาจควบคุม นิติบุคคลก็จะสามารถต่อรองให้มีการปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐในกิจการร่วมค้าได้ แต่ในกรณีที่ไม่มีอำนาจควบคุมหลัก นิติบุคคลควรกระทำการใดๆ เพื่อสนับสนุนให้มีการปรับใช้มาตรการที่มีประสิทธิภาพ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินธุรกิจให้มีความโปร่งใสเพื่อแสดงถึงความพยายามอย่างเต็มที่ในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3. ตัวแทน ที่ปรึกษา ตัวกลางอื่นๆ

ตัวแทน ที่ปรึกษา หรือตัวกลางอื่นๆอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลซึ่งช่วยเหลือนิติบุคคลในการดำเนินธุรกิจ เช่น การขาย การให้คำปรึกษาทางธุรกิจ ด้านกฎหมายหรือบัญชี การดำเนินการขอใบอนุญาต เป็นต้น โดยการกระทำดังกล่าวได้กระทำเพื่อหรือในนามของนิติบุคคล นิติบุคคลจึงอาจมีความรับผิดชอบจากการให้สินบนของบุคคลเหล่านี้ อีกทั้งในหลายกรณีนิติบุคคลใช้บุคคลเหล่านี้เป็นช่องทางในการส่งผ่านสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ แม้นิติบุคคลอาจไม่มีอำนาจควบคุมบุคคลเหล่านี้โดยตรง แต่ก็ควรพิจารณาการกำหนดมาตรการป้องกันการให้สินบนเพื่อปรับใช้กับบุคคลเหล่านี้ โดยให้ความสำคัญในเรื่องการตรวจสอบสถานะ (Due diligence)

แนวปฏิบัติที่ดี

นอกจากข้อสังเกตเกี่ยวกับการปรับใช้มาตรการกับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องของทางธุรกิจกับนิติบุคคลตามที่กล่าวมาข้างต้น นิติบุคคลอาจพิจารณานำแนวทางต่อไปนี้ไปปรับใช้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนตามความสัมพันธ์หรืออำนาจควบคุมระหว่างนิติบุคคลและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ เช่น

- ▶ **การตรวจสอบสถานะ (Due diligence)** ในการเลือกผู้ที่จะร่วมประกอบธุรกิจ นิติบุคคลควรตรวจสอบสถานะของอีกฝ่ายในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการระบุถึงปัญหาที่มีอยู่และความเสี่ยงในการให้สินบนที่อาจเกิดขึ้นได้จากบุคคลเหล่านั้น โดยการตรวจสอบสถานะจะมีความละเอียดมากขึ้นเพียงใดอาจขึ้นกับความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจเกิดจากการกระทำของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งการตรวจสอบสถานะอาจครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้ เช่น
 - ▶ สถานะทั้งในทางกฎหมายและทางการเงินเป็นอย่างไร
 - ▶ ผู้บริหารหรือหุ้นส่วนหลักเป็นใคร หรือมีความเกี่ยวข้องทางใดทางหนึ่งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่

- > ผู้บริหารยึดมั่นต่อนโยบายในการต่อต้านการให้สินบนหรือไม่
- > มีประวัติการดำเนินธุรกิจหรือชื่อเสียงในด้านความโปร่งใสอย่างไรในกลุ่มธุรกิจประเภทนั้น มีความน่าเชื่อถือเพียงใด

- > มีนโยบายในการต่อต้านการให้สินบนอย่างไร เป็นต้น
 - ▶ **ขอคำมั่นในการต่อต้านการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ** ก่อนเข้าทำธุรกิจ นิติบุคคลอาจขอให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจให้คำมั่น (commitment) เป็นลายลักษณ์อักษรว่าจะยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องและมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลในการต่อต้านการให้สินบน หรือมีการปรับไขมาตรการของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจเองซึ่งมีมาตรฐานที่เทียบเท่าเพื่อเป็นการยืนยันถึงความเข้าใจและเจตนารมณ์ที่มีร่วมกัน

- > **ให้การสนับสนุนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจในการดำเนินการตามมาตรการของนิติบุคคล** นิติบุคคลอาจจัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจทั้งหมดเข้าใจและปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายในได้อย่างถูกต้อง เช่น การจัดช่องทางให้คำปรึกษาการฝึกอบรม เป็นต้น

- > **มีการตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจเป็นระยะ** เนื่องจากการดำเนินธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการตรวจสอบอาจครอบคลุมถึงการดำเนินการเป็นไปตามนโยบายและมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนหรือไม่ และความสัมพันธ์กับลูกค้าโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอย่างไร เพื่อนิติบุคคลจะได้ดำเนินการแก้ไขการกระทำที่มีความเสี่ยงในการให้สินบนได้อย่างรวดเร็ว และกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

- > **มีมาตรการจูงใจให้ปฏิบัติตามหรือลงโทษกรณีที่มีฝ่าฝืนมาตรการป้องกันการให้สินบน** นิติบุคคลอาจพิจารณาที่จะให้การสนับสนุนแก่ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ หากบุคคลเหล่านั้นปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการให้สินบนและดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส เช่น การต่อสัญญาการให้ออกาสทางธุรกิจในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

ในการเลือกผู้ที่จะประกอบธุรกิจ
นิติบุคคลควรตรวจสอบ
สถานะของอีกฝ่ายในด้านต่างๆ

ในทางตรงกันข้าม หากพบว่าผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจฝ่าฝืนข้อตกลงในการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายใน หรือมีพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงจะนำไปสู่การให้สินบนและไม่ดำเนินการแก้ไขภายในเวลาที่กำหนด นิติบุคคลอาจพิจารณานำแนวทางการลงโทษทางธุรกิจต่างๆ มาใช้แก่บุคคลนั้น เช่น การเลิกสัญญา การไม่ต่อสัญญาด้วย การตัดโอกาสทางธุรกิจ ฯลฯ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

ในกรณีของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) การนำมาตรการไปปรับใช้กับการดำเนินการของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจนั้นมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ แต่ข้อจำกัดด้านขนาดของกิจการและอำนาจต่อรองทางธุรกิจที่น้อยกว่า บางมาตรการอาจเป็นทางเลือกที่ไม่สามารถทำได้ เช่น การมีบทลงโทษโดยการเลิกสัญญา หรือการเรียกให้มีการให้ค้ำประกัน อย่างไรก็ดี นิติบุคคลอาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้

- ▶ การตรวจสอบสถานะ (Due diligence) ของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับตน โดยนิติบุคคลที่ไม่มีผู้เชี่ยวชาญอาจพิจารณาจ้างที่ปรึกษาภายนอกเพื่อทำการประเมินความเสี่ยง
- ▶ เนื่องจากนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กมักอยู่ในสถานะตัวแทนหรือเป็นผู้ที่อยู่ใต้อำนาจการควบคุมของนิติบุคคลขนาดใหญ่ต่างๆ ทำให้เป็นฝ่ายที่จะต้องปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลขนาดใหญ่เหล่านั้น ในกรณีเช่นนี้ ก็สามารถจัดอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรการดังกล่าวรวมกันได้
- ▶ การเข้าร่วมในแนวปฏิบัติร่วม (Collective action) กับนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอื่นอาจช่วยลดภาระหรือค่าใช้จ่ายในการจัดทำมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนของตน

ข้อสังเกต: สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างนิติบุคคลกับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจซึ่งเกิดขึ้นก่อนมาตรา 123/5 มีผลบังคับใช้ อาจมิได้มีการกำหนดให้มีมาตรการในการป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐกันไว้ในขณะนั้น อย่างไรก็ดี นิติบุคคลควรพิจารณาการนำมาตรการดังกล่าวไปปรับใช้เท่าที่จะสามารถทำได้ โดยอาจมีการทำข้อตกลงเพิ่มเติมในการปรับใช้มาตรการ หรือการเพิ่มบทบาทในการตรวจสอบการดำเนินการ เป็นต้น

หลักการที่ 5

นิติบุคคลต้องมีระบบบัญชีที่ดี

5

“การมีระบบบัญชีที่ถูกต้อง โปร่งใส
และมีการตรวจสอบที่เป็นอิสระ
จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการปกปิดค่าใช้จ่าย
ที่ใช้เป็นสินบนได้”

“การมีระบบบัญชีที่ถูกต้อง โปร่งใส และมีการตรวจสอบที่เป็นอิสระ จะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการปกปิดค่าใช้จ่ายที่ใช้เป็นสินบนได้”

ในการดำเนินธุรกิจ บ่อยครั้งที่ระบบบัญชีที่ซับซ้อนได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปกปิดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน ดังนั้น การจัดให้มีหรือพัฒนาระบบบัญชีที่มีความถูกต้อง แม่นยำและมีความโปร่งใส รวมถึงมีกลไกการตรวจสอบเพื่อควบคุมระบบการรายงานทางการเงิน ที่ดีนั้นย่อมเป็นปัจจัยสำคัญของมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลเพื่อป้องกันการให้สินบนที่มีประสิทธิภาพ

การมีระบบบัญชีที่ดีควรเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบาย โดยผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลต้องให้ความสำคัญต่อการมีระบบบัญชีที่เป็นไปตามหลักความถูกต้อง ความโปร่งใส และตรวจสอบได้ และมีบทบาทในการตรวจสอบรายงานทางการเงินของนิติบุคคล เพื่อจะได้ทราบถึงความผิดปกติทางการเงิน

นอกจากนี้ ในขั้นตอนของการตรวจสอบ รวมถึงการจัดทำรายงานทางการเงินประจำปี นิติบุคคลควรมีการวางแผนและกระบวนการตรวจสอบบัญชีภายในกิจการ (internal audit) รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีภายนอกกิจการ (external audit) ที่สอดคล้องกับระบบต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคล

แนวปฏิบัติที่ดี

นิติบุคคลอาจพิจารณาหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้เพื่อจัดทำระบบบัญชีที่ดีและสามารถป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

► รายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตลอดจนการทำธุรกรรมต่างๆ ต้องมีการบันทึกอย่างถูกต้องและแม่นยำในบัญชีและบันทึกต่างๆ ของนิติบุคคล โดยมีรายละเอียดและหลักฐานประกอบ รวมทั้งมีการบันทึกตามลำดับเวลาที่ถูกต้อง

- ▶ ห้ามมิให้นิติบุคคลบันทึกรายการนอกบัญชี (off-the-book record) เพราะค่าใช้จ่ายที่ถูกรับบันทึกนอกบัญชีเหล่านั้นมักไม่สามารถตรวจสอบได้ในรายงานทางการเงินของนิติบุคคล ทำให้มีโอกาสนในการปกปิดการให้สินบน
- ▶ บัญชีและบันทึกต่างๆ ของนิติบุคคล ไม่ว่าจะถูกจัดเก็บในรูปแบบใดๆ ก็ตาม ควรได้รับการเก็บรักษาเพื่อป้องกันการถูกเปลี่ยนแปลงหรือทำลายไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่เจตนา รวมทั้งไม่ควรถูกทำลายก่อนที่จะสิ้นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อป้องกันการปกปิดหลักฐานการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ▶ ธุรกรรมต่างๆ ควรมีการบันทึกอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์
- ▶ มีการคัดเลือกผู้ตรวจสอบบัญชีที่มีความเป็นอิสระ เป็นกลาง และมีความรู้ความเข้าใจในความเสี่ยงและกิจกรรมต่างๆ ภายใต้การดำเนินกิจการของนิติบุคคล รวมทั้งกำหนดให้มีการรายงานผลการตรวจสอบดังกล่าวต่อผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ▶ นิติบุคคลควรจัดให้มีระบบการตรวจสอบบัญชีที่เป็นอิสระ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบโดยผู้รับผิดชอบภายในนิติบุคคลเอง หรือตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอิสระ รวมทั้งสนับสนุนมิให้นำค่าใช้จ่ายที่เป็นสินบนไประบุเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ควรตระหนักถึงความสำคัญและจัดให้มีระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพและได้สัดส่วนเหมาะสมกับการประกอบธุรกิจ รวมทั้งมีนโยบายและกระบวนการสำหรับการลงบันทึกและบัญชีที่ชัดเจนเช่นเดียวกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม องค์กรที่ดีด้วยขนาดของกิจการที่มีขนาดเล็กกว่า นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กจึงอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบเนื่องจากความซับซ้อนและจำนวนของบุคลากรและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจที่น้อยกว่า ทำให้ง่ายแก่การตรวจสอบ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้ เช่น

- ▶ มุ่งเน้นตรวจสอบบัญชีโดยให้ความสำคัญกับรายการที่มีความเสี่ยงจะนำไปสู่การให้สินบน (risk-based approach)
- ▶ มอบหมายให้ผู้บริหารคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ตรวจสอบระบบบัญชีโดยจัดให้มีการตรวจสอบเป็นระยะ ซึ่งอาจมีส่วนช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่ายของนิติบุคคล
- ▶ พิจารณาการใช้ระบบบัญชีอย่างง่ายสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ของกรมสรรพากร ซึ่งต้องการส่งเสริมให้นิติบุคคลจัดทำบัญชีชุดเดียว

หลักการที่ 6

นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหาร
ทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับ
มาตรการป้องกันการให้สินบน

6

“เจตนาารมณในการต่อต้านการให้สินบน
สามารถสะท้อนอยู่ในทุกขั้นตอน
ของการบริหารทรัพยากรบุคคล”

หลักการที่

6

นิติบุคคลต้องมีแนวทางการบริหาร
ทรัพยากรบุคคลที่สอดคล้องกับ
มาตรการป้องกันการให้สินบน

“

เจตนาารมณ์ในการต่อต้านการให้สินบนสามารถสะท้อนอยู่
ในทุกขั้นตอนของการบริหารทรัพยากรบุคคล

”

การบริหารทรัพยากรบุคคลที่ดีเป็นส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการให้สินบนภายในองค์กร นิติบุคคลต้องมีการผลักดันบุคลากรภายในองค์กรให้มีความตระหนักรู้และร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล โดยเจตนาารมณ์ในการต่อต้านการให้สินบนสามารถสะท้อนอยู่ในทุกขั้นตอนของหลักการบริหารทรัพยากรบุคคล นับตั้งแต่การจ้างงาน การเลื่อนตำแหน่ง การประเมินผลงาน การให้ค่าตอบแทน ตลอดจนการจัดให้มีการฝึกอบรมบุคลากรให้รับทราบและปฏิบัติตามมาตรการของนิติบุคคลได้อย่างถูกต้อง

แนวปฏิบัติที่ดี

นิติบุคคลอาจคำนึงถึงแนวทางการบริหารทรัพยากรบุคคลดังต่อไปนี้ เพื่อส่งเสริมมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคลเอง

► ในการจ้างบุคคลเข้าทำงาน นิติบุคคลควรศึกษาประวัติของบุคคลนั้น และมีวิธีการคัดเลือกบุคคลที่พร้อมจะยึดมั่นในเจตนาารมณ์ต่อต้านการให้สินบนสอดคล้องกับเจตนาารมณ์ของนิติบุคคล ทั้งนี้ ในสัญญาจ้างงานควรกำหนดให้ผู้ถูกว่าจ้างต้องปฏิบัติตามนโยบายและกฎระเบียบต่างๆ ของนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการให้สินบน

► เมื่อมีการละเมิดนโยบายหรือกฎเกณฑ์ว่าด้วยการต่อต้านการให้สินบน นิติบุคคลควรมีกระบวนการที่เหมาะสมและชัดเจนในการลงโทษหรือดำเนินการอื่นๆ ที่สมควร

- ▶ นิติบุคคลควรมีนโยบายที่ระบุว่าจะไม่ลงโทษพนักงานที่ทำให้นิติบุคคลสูญเสียโอกาสทางธุรกิจ เนื่องด้วยเหตุที่ปฏิเสธการให้สินบน รวมทั้งนิติบุคคลควรมีมาตรการคุ้มครองผู้รายงานการกระทำความผิดหรือเหตุน่าสงสัย เพื่อมิให้บุคคลเหล่านี้ต้องถูกกลั่นแกล้งหรือถูกลงโทษ
- ▶ การสร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามแนวทางเพื่อป้องกันการให้สินบน โดยอาจใช้วิธีการให้รางวัล หรือการประเมินผลการปฏิบัติงานที่อาศัยหลักเกณฑ์จากกิจกรรมต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคล เช่น การมีส่วนร่วมและผลงานในการฝึกอบรมตามมาตรการควบคุมภายในระดับของการให้การสนับสนุนมาตรการ หรือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมของนิติบุคคล
- ▶ นโยบายในการจ่ายค่าตอบแทนพิเศษ (Bonus) หรือค่านายหน้า อาจกระตุ้นให้บุคลากรให้สินบนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ เพราะฉะนั้น นิติบุคคลอาจจะบ่งชี้เงื่อนไขเกี่ยวกับค่าตอบแทนว่าไม่ครอบคลุมถึงกิจการที่ได้มาจากการให้สินบน
- ▶ ลูกจ้างทุกคนควรได้รับความรู้และการฝึกอบรมเกี่ยวกับนโยบายต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคลอย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ โดยนิติบุคคลต้องมีการสื่อสารและการฝึกอบรมเพื่อเผยแพร่เกี่ยวกับมาตรการและนโยบายการต่อต้านการให้สินบนต่างๆ ให้บุคลากรภายในนิติบุคคลรับทราบ ซึ่งผู้บริหารควรมีบทบาทในการวางแผนทางสำหรับการจัดให้มีกิจกรรมดังกล่าว โดยเนื้อหาที่สื่อสารและใช้ในการฝึกอบรมควรปรับให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับผิดชอบและระดับชั้นของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนต้องครอบคลุมถึงนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติในกรณีต่างๆ เช่น การอนุมัติการรับรอง ของขวัญ ค่าอำนวยความสะดวก เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกสนใจที่จะรับฟังและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้มาตรการถูกนำไปปรับใช้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ทุกคนในองค์กร รวมถึงบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องของทางธุรกิจกับนิติบุคคล ควรจะสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการต่อต้านการให้สินบนของนิติบุคคลนั้นๆ ได้ ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติ (Code of conduct) โดยจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มแจกจ่ายแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลทั้งหมด หรือการเผยแพร่ในเว็บไซต์ของบริษัท ตลอดจนมีการจัดช่องทางเพื่อให้คำปรึกษาในการปฏิบัติตามมาตรการ ฯลฯ อีกทั้ง นิติบุคคลต้องไม่ปล่อยให้คู่มือแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวเป็นเพียงข้อมูลในกระดาษ

แต่มีการสนับสนุนอย่างจริงจังต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เท่าทันกับบริบทของการดำเนินธุรกิจที่มีการเปลี่ยนแปลง

- ▶ นิติบุคคลควรจัดให้มีการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติ (Code of conduct) หรือมาตรการป้องกันการให้สินบนขององค์กร เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการฝึกอบรมและเพื่อให้มั่นใจว่าพนักงานจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- ▶ นิติบุคคลควรเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น หรือคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบมาตรการควบคุมภายในของนิติบุคคลนั้นๆ ในอนาคต

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาทางเลือก เช่น

- ▶ จัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติ (Code of conduct) เพื่อสื่อสารนโยบายของบริษัทให้แก่บุคลากรในนิติบุคคลให้มีความชัดเจน โดยสมาคมธุรกิจหรือกลุ่มของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กในธุรกิจประเภทเดียวกันอาจพิจารณาจัดทำคู่มือฉบับกลางที่ใช้ร่วมกันก่อนที่จะนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับความเฉพาะทางของกิจการของตนเอง
- ▶ การฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจต่อมาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินมาตรการที่มีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากการให้ความรู้และฝึกอบรมภายในแล้ว ในกรณีที่นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ หรือมีความเกี่ยวข้องในลักษณะห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) กับนิติบุคคลขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมด้านทรัพยากรมากกว่า นิติบุคคลนั้นอาจขอเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันการให้สินบนกับนิติบุคคลขนาดใหญ่ นั้น นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐและสมาคมธุรกิจต่างๆ อาจเป็นแหล่งข้อมูลและมีผู้เชี่ยวชาญที่จะสามารถให้ความช่วยเหลือในการฝึกอบรมแก่นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กได้
- ▶ หน่วยงานเพื่อการต่อต้านการทุจริตและการให้สินบนทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนต่างๆ ล้วนมีโครงการหรือเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านการทุจริต เพื่อการเผยแพร่โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาอาศัยเครื่องมือสื่อสารและทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ในองค์กร

หลักการที่ 7

นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุน
ให้มีการรายงานการกระทำผิด
หรือกรณีมีเหตุน่าสงสัย

7

“นิติบุคคลต้องสนับสนุนการรายงาน
การกระทำผิดและมีมาตรการคุ้มครอง
ผู้ร้องเรียนเพื่อสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่น
ให้มีการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่”

หลักการที่

7

นิติบุคคลต้องมีมาตรการสนับสนุน
ให้มีการรายงานการกระทำผิด
หรือกรณีมีเหตุน่าสงสัย

“

นิติบุคคลต้องสนับสนุนการรายงานการกระทำผิด
และมีมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียนเพื่อสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่น
ให้มีการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

”

การรายงานการกระทำผิดหรือเหตุน่าสงสัย รวมทั้งการรายงานข้อบกพร่องของมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบน เป็นหลักการสำคัญที่จะช่วยให้นิติบุคคลสามารถป้องกันการกระทำผิดได้ทันทั่วทั้งที่ หรือยับยั้งความเสียหายที่อาจร้ายแรงมากยิ่งขึ้น หากปล่อยให้มีการกระทำผิดต่อไปโดยไม่ได้รับการแก้ไข อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลภายในที่รู้เห็นการกระทำผิดไม่กล้าออกมาเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวขึ้นได้แก่ ความเกรงกลัวต่ออิทธิพลของคนในองค์กร เช่น การถูกกลั่นแกล้งคุกคาม การถูกให้ออกจากงาน การถูกกดดันจากบุคลากรในองค์กร เป็นต้น ดังนั้น นิติบุคคลจึงต้องมีระบบการรายงานการกระทำผิด หรือกรณีมีเหตุน่าสงสัยที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคคลเหล่านั้นในการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

- ▶ สร้างค่านิยมภายในของนิติบุคคลว่าการรายงานการกระทำความผิดเป็นเรื่องที่ควรกระทำ โดยผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดควรมีการประกาศนโยบายที่ชัดเจนว่านิติบุคคลนั้นสนับสนุนให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตให้สิ้นบน และพนักงานหรือผู้มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจจะไม่ถูกกลั่นแกล้งโดยเหตุอันเนื่องมาจากการรายงานข้อมูลโดยสุจริต
- ▶ นิติบุคคลต้องกำหนดผู้รับผิดชอบที่จะเป็นผู้ดำเนินการรับร้องเรียน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือแผนกภายในองค์กร หรืออาจจัดจ้างหน่วยงานภายนอกให้เป็นผู้รับร้องเรียนในขั้นตอนเบื้องต้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการปกปิดสถานะ
- ▶ นิติบุคคลอาจจัดให้มีช่องทางการรายงานได้หลายวิธี ซึ่งต้องมีกลไกในการรับเรื่องร้องเรียนที่เข้าถึงง่าย มีความชัดเจน ปกปิดสถานะของผู้ร้องเรียนหากไม่ประสงค์เปิดเผยตนเอง รวมทั้งผู้ร้องเรียนสามารถติดตามผลการดำเนินการได้ เช่น การตั้งสายด่วน หรือการใช้ระบบคอมพิวเตอร์
- ▶ เมื่อมีการแจ้งเบาะแสหรือให้ข้อมูลดังกล่าวแล้ว นิติบุคคลต้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงอย่างจริงจังและรวดเร็ว โดยอาจมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินการแต่ละขั้นตอน รวมทั้งเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นความลับเพื่อให้ผู้ร้องเรียนเกิดความเชื่อมั่นว่านิติบุคคลมีมาตรการในการจัดการที่มีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้

ทั้งนี้ การรายงานการกระทำความผิดอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งบุคคลอื่น ดังนั้น จึงต้องมีการกลั่นกรองและตรวจสอบข้อเท็จจริงในเบื้องต้นว่าการร้องเรียนเป็นไปด้วยความสุจริตหรือไม่ หรือข้อร้องเรียนนั้นมีเหตุให้ควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดจริงหรือไม่ หากไม่ได้เป็นไปตามทั้งสองกรณี นิติบุคคลก็สามารถยุติการดำเนินการกับข้อร้องเรียนนั้น ในทางตรงกันข้าม หากเป็นการรายงานโดยสุจริตหรือมีเหตุให้ควรเชื่อว่าการกระทำความผิด นิติบุคคลพึงกำหนดวิธีการดำเนินการกับข้อร้องเรียนนั้นต่อไป โดยอาจกำหนดเป็นบทลงโทษ มาตรการทางวินัย ภายในองค์กร หรือให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการสืบสวน สอบสวน หรือการให้ข้อมูลใดๆ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

- ▶ นิติบุคคลกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ร้องเรียนที่กระทำการโดยสุจริต ซึ่งต้องให้ความเชื่อมั่นว่าบุคคลดังกล่าวจะไม่ถูกกลั่นแกล้ง ไล่ออก หรือได้รับผลกระทบในทางเสื่อมเสีย หากให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด
- ▶ นิติบุคคลจัดให้มีการอบรมเพื่อทำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรายงานการกระทำความผิด

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

สำหรับกรณีของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) นั้น เนื่องจากนิติบุคคลดังกล่าวมักมีพนักงานจำนวนไม่มาก จึงมีโอกาที่จะร่วมมือกันตรวจพบการกระทำที่มีข้อบ่งชี้ได้ง่ายกว่านิติบุคคลขนาดใหญ่ ซึ่งนิติบุคคลอาจพิจารณามาตรการต่อไปนี้ เช่น

- ▶ ควรมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งบนพื้นฐานของความเชื่อใจและความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งต้องอาศัยนโยบายที่เข้มแข็งจากผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุด
- ▶ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานมาพูดคุยปรึกษาหากพบกรณีที่น่าสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน
- ▶ นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจพิจารณาแจ้งเบาะแสการกระทำความผิดมายังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อให้มีการดำเนินการต่อไป

หลักการที่ 8

นิติบุคคลต้องทบทวนตรวจสอบ
และประเมินผลมาตรการป้องกัน
การให้สินบนเป็นระยะ

8

“เนื่องจากความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่
ของรัฐอาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ
นิติบุคคลจึงต้องมีการทบทวนและประเมินผล
มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ
เพื่อปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมกับสถานการณ์”

หลักการที่

8

นิติบุคคลต้องทบทวนตรวจสอบและประเมินผล
มาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ

“

เนื่องจากความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ
อาจเปลี่ยนแปลงได้เสมอ นิติบุคคลจึงต้องมีการทบทวน
และประเมินผลมาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ
เพื่อปรับปรุงมาตรการให้เหมาะกับสถานการณ์

”

เนื่องจากการประกอบธุรกิจ นิติบุคคลอาจประสบกับความเปลี่ยนแปลงของปัจจัย
ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกอยู่เสมอ ทำให้สถานการณ์และความเสี่ยงต่อการให้สินบน
เจ้าหน้าที่ของรัฐเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในและรูปแบบการประกอบ
ธุรกิจ ตลาดการค้าการลงทุน ผู้ร่วมประกอบธุรกิจ กฎหมายหรือมาตรฐานการประกอบธุรกิจ
ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของนิติบุคคลควรจัดให้มีการตรวจสอบ
และประเมินผลมาตรการป้องกันการให้สินบนเป็นระยะ เกี่ยวกับความเหมาะสม ความเพียงพอ
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพิจารณาว่าจะต้องมีการปรับปรุงมาตรการป้องกันการให้สินบน
ที่มีอยู่หรือไม่ อย่างไร

แนวปฏิบัติที่ดี

หลักการทบทวนตรวจสอบ และประเมินผลมาตรการป้องกันการให้สินบน อาจประกอบด้วย

- ▶ วิธีการทบทวนตรวจสอบมาตรการป้องกันการให้สินบนของนิติบุคคล อาจทำได้
หลายวิธีไม่ว่าจะเป็นกลไกการตรวจสอบภายในหรือภายนอก เช่น การพิจารณาผลการตรวจสอบบัญชี
ทั้งภายในและภายนอก การพิจารณาผลตอบรับจากการฝึกอบรมพนักงาน การให้พนักงาน
ตอบแบบสอบถาม การเปรียบเทียบแนวปฏิบัติกับนิติบุคคลอื่นในธุรกิจประเภทเดียวกัน ซึ่งการ
ทบทวนตรวจสอบนี้ควรทำเป็นระยะ
- ▶ การกำหนดผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบและประเมินผลให้ชัดเจน โดยบุคคลดังกล่าว
ต้องมีอิสระอย่างแท้จริง เช่น ผู้รับรองอิสระจากภายนอก
- ▶ เกณฑ์การประเมินอาจพิจารณาจากความเหมาะสม ความเพียงพอ ความมี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการป้องกันการให้สินบนได้ เพื่อจะได้พิจารณาต่อไป
ว่าจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาตรการใดหรือไม่ อย่างไร เช่น นิติบุคคลอาจมีมาตรการ

การควบคุมภายในที่เหมาะสมกับความเสี่ยงต่อการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วและได้ผลตอบรับที่ดีจากพนักงาน อย่างไรก็ตาม การใช้มาตรการดังกล่าวอาจมีค่าใช้จ่ายที่สูงและความซับซ้อนกัน ในบางแง่มุม ดังนั้น นิติบุคคลอาจพิจารณาปรับปรุงการดำเนินการบางประการเพื่อไม่ให้เกิดความซับซ้อนและใช้มาตรการอื่นที่มีความเหมาะสมมากกว่าแทนที่ เพื่อให้มาตรการทั้งหมดนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

- ▶ เมื่อได้ทำการตรวจสอบและประเมินมาตรการการป้องกันการให้สินบนแล้ว นิติบุคคลต้องรายงานผลการตรวจสอบต่อคณะกรรมการบริษัทหรือบุคคลที่เทียบเท่า หรืออาจมีการเปิดเผยให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ

นิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)

ในส่วนของนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) นั้น อาจมีข้อจำกัดในแง่ของทรัพยากร เช่น บุคลากร เวลา และงบประมาณ อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบติดตามประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้นนั้นจะช่วยลดต้นทุนโดยรวม เนื่องจากไม่ต้องเสียทรัพยากรในส่วนที่ไม่จำเป็น โดยนิติบุคคลขนาดกลางและขนาดเล็กอาจใช้วิธีตรวจสอบอย่างง่าย เช่น

- ▶ สอบถามข้อมูลและความคิดเห็นจากพนักงานและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ กับนิติบุคคล
- ▶ พิจารณาเอกสารทางการเงินและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ตัวอย่าง

การปรับใช้ มาตรการป้องกัน การให้สินบน

ตัวอย่างการปรับใช้มาตรการป้องกันการให้สินบน

กรณีศึกษาต่อไปนี้เป็นเพียงตัวอย่างสมมติเพื่อเป็นแนวทางสำหรับนิติบุคคลในการนำหลักการของคู่มือฉบับนี้มาใช้กำหนดมาตรการควบคุมภายในที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างมาตรการฯ ที่เสนอแนะนี้ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายใดๆ อีกทั้ง ไม่ใช่คำตอบตายตัวสำหรับทุกนิติบุคคล

ตัวอย่างที่ 1

คำรับรองและของขวัญ

บริษัท ก จำกัด นิติบุคคลไทย ประกอบธุรกิจผลิตและจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์รักษาโรค โดยมีพนักงานขายผลิตภัณฑ์ให้แก่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลของรัฐในหลากหลายภูมิภาค ซึ่งจากการประเมินความเสี่ยงการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐของบริษัท พบว่าบริษัท ก จำกัด มีความเสี่ยงสูงที่จะเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐจากการเลี้ยงรับรองและให้ของขวัญของพนักงานบริษัท ก จำกัด อาจพิจารณาดำเนินการต่อไปเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- ▶ บริษัท ก จำกัด ควรตรวจสอบสถานะของบุคคลที่จะเป็นพนักงานขายก่อนตัดสินใจเลือกบุคคลนั้นเข้าทำงาน เนื่องจากบุคคลในตำแหน่งนี้มีโอกาสเสี่ยงรับรองให้ของขวัญหรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรงในนามของบริษัทฯ โดยบริษัทอาจพิจารณาวิธีการดังนี้
 - ▶ สัมภาษณ์เกี่ยวกับมุมมองต่อการให้สินบน โดยครอบคลุมถึงมุมมองเกี่ยวกับการรับรองหรือให้ของขวัญเจ้าหน้าที่ของรัฐ
 - ▶ ตรวจสอบประวัติของบุคคลดังกล่าวว่าเคยมีความเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือไม่ ซึ่งบริษัทฯ อาจพิจารณาหนึ่งสื่อรับรองประวัติการทำงานจากสถานที่ทำงานเดิม
 - ▶ ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- ◆ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดสื่อสารนโยบายของบริษัทเรื่องการรับรองและให้ของขวัญเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่านโยบายจะห้ามมิให้กระทำ หรือสามารถให้กระทำได้ภายใต้เงื่อนไขและมูลค่าจำกัด เพื่อให้พนักงานขายในทุกพื้นที่รับทราบทั่วกัน รวมทั้งมอบหมายให้ผู้จัดการหรือหัวหน้าแผนกเน้นย้ำนโยบายดังกล่าวด้วย
- ◆ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของบริษัทสนับสนุนให้มีการจัดทำแนวทางการปฏิบัติหรือจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ (Code of Conduct) โดยเฉพาะในเรื่องแนวปฏิบัติการขายผลิตภัณฑ์ ซึ่งรวมถึงประเด็นการรับรองและให้ของขวัญ เพื่อให้พนักงานขายปฏิบัติตามได้ถูกต้องสอดคล้องกับนโยบายของบริษัทฯ
- ◆ มาตรการมีการกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับคำรับรองและของขวัญในประเด็นต่อไปนี้
 - ▶ ข้อควรพิจารณาสำหรับคำรับรองและของขวัญ (เช่น มูลค่า ช่วงเวลา ความบ่อยครั้ง)
 - ▶ ขั้นตอนการขออนุมัติ
 - ▶ การลงบัญชีที่ถูกต้อง
- ◆ บริษัทจัดให้มีการอบรมพนักงานขายเป็นประจำเกี่ยวกับนโยบายต่อต้านการให้สินบน โดยเน้นย้ำเรื่องการรับรองและการให้ของขวัญเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากเป็นกรณีที่มีความเสี่ยงสูงจะเป็นสินบน ตลอดจนมีการทำแบบทดสอบเกี่ยวกับมาตรการในเรื่องดังกล่าวขององค์กร และรายงานผลไปยังผู้บริหาร
- ◆ นโยบายการจ่ายค่าตอบแทนที่คำนวณจากความสำเร็จในการขาย ควรมีเงื่อนไขระบุว่าต้องไม่เกี่ยวข้องกับการให้สินบน เพื่อป้องกันมิให้พนักงานขายใช้การรับรองและให้ของขวัญเป็นสินบนจงใจเจ้าหน้าที่ของรัฐให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่
- ◆ กำหนดในสัญญาจ้างว่าบริษัทอาจเลิกสัญญาได้หากพนักงานขายเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ตัวอย่างที่ 2

กิจการร่วมค้า

บริษัท ข จำกัด นิติบุคคลไทย ต้องการดำเนินกิจการร่วมค้ากับบริษัท เอ จำกัด นิติบุคคลต่างประเทศ และจะจดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคลแยกต่างหาก เนื่องจากต้องการร่วมเสนอราคาในโครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคของรัฐบาล บริษัท ข จำกัด อาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้เพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

♦ ตรวจสอบสถานะ

- ▶ บริษัท ข จำกัด ประเมินความเสี่ยงจากการทำกิจการร่วมค้าในโครงการนี้ว่ามีความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐมากน้อยเพียงใด
- ▶ เนื่องจากโครงการดังกล่าวอาจทำให้บริษัท ต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบ่อยครั้ง อีกทั้งยังเป็นโครงการที่มีมูลค่าสูง จึงอาจมีความจำเป็นตรวจสอบสถานะบริษัท เอ จำกัด โดยละเอียด โดยการรวบรวมเอกสาร การสัมภาษณ์ หรือสอบถามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมหรือยืนยันข้อมูล เป็นต้น

♦ ก่อนร่วมประกอบธุรกิจ นิติบุคคลอาจตกลงกันในประเด็นต่อไปนี้

- ▶ จัดให้มีผู้แทนของบริษัท ข จำกัด เป็นคณะกรรมการบริหารของกิจการร่วมค้า
- ▶ ขอคำมั่นเป็นลายลักษณ์อักษรในการปฏิบัติตามกฎหมายต่อต้านการให้สินบน และปรับใช้มาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
- ▶ กำหนดให้มีมาตรการควบคุมภายในเพื่อป้องกันการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐสำหรับกิจการร่วมค้า โดยมีรายละเอียดครอบคลุมในประเด็นสำคัญ เช่น ค่ารับรองและของขวัญ การตรวจสอบสถานะของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจ การตรวจสอบบัญชี การอบรมพนักงาน การจัดให้มีช่องทางรายงานการกระทำความผิด เป็นต้น
- ▶ กำหนดบทลงโทษ เช่น การยกเลิกสัญญาหากคู่สัญญาเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

♦ ระหว่างการดำเนินธุรกิจ

- ▶ ตรวจสอบการดำเนินธุรกิจและการปรับใช้มาตรการเพื่อป้องกันการให้สินบนของกิจการร่วมค้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบความสัมพันธ์กับลูกค้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งสัญญากับผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทางธุรกิจกับบริษัทกิจการร่วมค้าที่จะต้องไปกระทำการเพื่อหรือในนามของกิจการร่วมค้านั้น

ตัวอย่างที่ 3

การรายงานการกระทำความผิด

บริษัท ค จำกัด นิติบุคคลไทยขนาดกลาง ประกอบธุรกิจค้าขาย เนื่องจากบริษัทฯ มีโอกาสเป็นคู่สัญญากับหน่วยงานรัฐในโครงการจัดซื้อจัดจ้างเพิ่มมากขึ้น ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของบริษัท ค จำกัด จึงต้องการพัฒนาระบบและเพิ่มช่องทางการรายงานการกระทำความผิดเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ บริษัทฯ อาจพิจารณาดำเนินการต่อไปนี้

- ◆ ผู้ที่อยู่ในระดับบริหารสูงสุดของบริษัทสื่อสารกับพนักงานทุกระดับให้ร่วมกันต่อต้านการให้สินบนและสนับสนุนให้มีการรายงานการกระทำความผิด เหตุุน่าสงสัย หรือข้อบกพร่องของมาตรการที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง รวมทั้งให้ความเชื่อมั่นว่าผู้ร้องเรียนจะได้รับความคุ้มครอง และมีการรักษาความลับของข้อมูล
- ◆ ผู้บริหารมอบหมายบุคลากรผู้รับผิดชอบการรับเรื่องร้องเรียน หรืออาจจัดจ้างหน่วยงานภายนอกในการจัดทำโปรแกรมหรือรับการร้องเรียนเพื่อปกปิดสถานะของผู้ร้องเรียน
- ◆ จัดทำคู่มือหรือเอกสารสำหรับการรายงานการกระทำความผิด ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้
 - ▶ การกระทำที่เข้าข่ายเป็นการกระทำความผิด หรือเหตุที่น่าสงสัย
 - ▶ ช่องทางและวิธีการในการร้องเรียน
 - ▶ การดำเนินการกับข้อร้องเรียน
 - ▶ ให้ความเชื่อมั่นในการรักษาความลับของผู้ร้องเรียน
- ◆ จัดทำช่องทางการรายงานที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่น โทรศัพท์สายด่วน หรือระบบออนไลน์
- ◆ จัดการอบรมสำหรับพนักงานเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการรายงานการกระทำความผิด รวมทั้งอาจมีแผ่นป้ายอธิบายขั้นตอนการรายงานซึ่งเผยแพร่ในบริเวณที่เห็นได้ชัดเจน
- ◆ จัดทำนโยบายส่งเสริมการรายงานโดยการให้ความคุ้มครองผู้ร้องเรียนว่าจะไม่ถูกลงโทษ ไล่ออก หรือกลั่นแกล้ง หากรายงานการกระทำความผิดโดยสุจริต
- ◆ บริษัทมีการประเมินผลความเหมาะสมของระบบการรายงานการกระทำความผิดขององค์กร